

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Mezinárodní obchod

Vliv německých přímých investic na česko-německou
spolupráci
(bakalářská práce)

Autor: Magda Cíhová

Vedoucí práce: doc. Ing. Miroslava Zamykalová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Vliv německých přímých investic na česko-německou spolupráci“ vypracovala samostatně a vyznačila všechny citace z pramenů.

V Praze dne

.....

podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce doc. Ing. Miroslavě Zamykalové, CSc. za konzultace, připomínky a cenné rady, které mi při zpracování mé práce poskytla. Zároveň chci vyslovit díky zaměstnancům CzechInvestu a Česko-německé obchodní a průmyslové komory za jejich čas a připomínky, kterými mi pomohli při psaní mé práce. Dík patří také všem zástupcům firem, kteří se podíleli na mém vlastním výzkumu.

V neposlední řadě děkuji celé své rodině a příteli za projevenou důvěru a podporu během celého studia.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá tématem německých přímých investic a jejich vlivem na česko-německou spolupráci. Klasifikuje přímé zahraniční investice, investiční pobídky, lokalizační faktory a jejich efekty na domácí podniky a hostitelskou zemi. Práce popisuje vývoj přílivu a stavu německých přímých investic v České republice, jejich strukturu a hlavní poskytovatele. Hodnotí vliv investic pocházejících ze Spolkové republiky Německo skrze mínění institucí a firem na základě osobních konzultací a dotazníkového šetření.

Klíčová slova

přímá zahraniční investice, česko-německá spolupráce, lokalizační faktory, efekty přímé zahraniční investice, Česká republika, Spolková republika Německo

Abstract

The bachelor thesis is devoted to a topic of German direct investment and their impact on Czech-German cooperation. The thesis classifies foreign direct investment, investment incentives, location factors and their effects on domestic enterprises and host country. The thesis further deals with the inward flow of German investment and examines the role of German direct investment in the Czech Republic. Finally, based on personal consultations and questionnaire, the thesis evaluates the impact of German direct investment on the Czech market.

Key words

foreign direct investment, Czech-German cooperation, location factors, impacts of foreign direct investments, Czech Republic, Federal Republic of Germany

Obsah

ÚVOD.....	9
1 PŘÍMÉ ZAHRANIČNÍ INVESTICE	11
1.1 POJEM	11
1.2 DRUHY PZI	12
1.3 INVESTIČNÍ POBÍDKY	15
1.3.1 Regionální rámec	16
1.3.2 Multisektorální rámec	17
1.4 VÝZNAM PZI V PLATEBNÍ BILANCI.....	18
2 LOKALIZAČNÍ FAKTORY PZI	20
3 EFEKTY PZI.....	22
3.1 POZITIVNÍ EFEKTY	22
3.1.1 Příliv technologie	23
3.1.2 Zaměstnanost.....	23
3.1.3 Přístup na zahraniční trhy.....	24
3.1.4 Důležitý obchodní partner	24
3.1.5 Další efekty	24
3.2 NEGATIVNÍ EFEKTY	25
3.2.1 Repatriace zisku	25
3.2.2 Vytláčování domácích firem (crowding-out efekt).....	25
3.2.3 Duální ekonomika	26
3.2.4 Pobídková konkurence	26
3.2.5 Další efekty	26
4 PŘÍSTUP K MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCI.....	27
4.1 LIBERÁLNĚ-IDEALISTICKÁ TRADICE	27
5 PODPORA PZI V ČESKÉ REPUBLICE.....	29
5.1 INVESTIČNÍ POBÍDKY V ČR.....	29
5.1.1 Formy investičních pobídek	29
5.1.2 Schvalovací proces.....	31
5.2 CZECHINVEST	31
5.3 SDRUŽENÍ PRO ZAHRANIČNÍ INVESTICE	32
5.4 ČESKO-NĚMECKÁ OBCHODNÍ A PRŮMYSLOVÁ KOMORA	33

6	NĚMECKÉ PŘÍMÉ INVESTICE V ČR	34
6.1	VÝVOJ NĚMECKÝCH PŘÍMÝCH INVESTIC V ČESKÉ REPUBLICE	34
6.2	ODVĚTVOVÁ STRUKTURA NĚMECKÝCH PZI	39
6.3	VLIV PZI NA VZÁJEMNÝ OBCHOD	40
6.4	VÝZNAM NĚMECKÝCH INVESTORŮ	42
6.5	MOTIVY NĚMECKÝCH INVESTORŮ	45
6.5.1	Osobní konzultace a korespondence CzechInvest	45
6.5.2	Osobní konzultace ČNOPK	46
6.6	EFEKTY PZI NA ČESKOU REPUBLIKU	48
6.6.1	Osobní konzultace a korespondence CzechInvest	48
6.6.2	Osobní konzultace ČNOPK	48
6.7	SHRNUTÍ	51
7	VLASTNÍ VÝZKUM	52
7.1	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	52
7.2	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	52
7.3	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	66
	ZÁVĚR	68
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	70
	SEZNAM OBRÁZKŮ	77
	SEZNAM TABULEK	79
	SEZNAM SCHÉMAT	80
	SEZNAM PŘÍLOH	81

Seznam zkratek

AFI	Sdružení pro zahraniční investice
AMSP	Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR
BMF	Bundesministerium der Finanzen – Spolkové ministerstvo financí
BÚ	Běžný účet
CAWI	Computer Assisted Web Interview – metoda sběru dat pomocí internetu
ČNB	Česká národní banka
ČNOPK	Česko-německá obchodní a průmyslová komora
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DSP	Deutsche Schule Prag – Německá škola v Praze
ECB	Evropská centrální banka
FÚ	Finanční účet
HDP	Hrubý domácí produkt
IMF/MMF	International Monetary Fund/ Mezinárodní měnový fond
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR
NACE	Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés Européennes – klasifikace ekonomických činností
PIZ	Přímé investice do zahraničí (odchozí)
PZI	Přímé zahraniční investice (příchozí)
RCEP	Regional Comprehensive Economic Partnership – Regionální dohoda o ekonomickém partnerství
SITC	Standard International Trade Classification – Mezinárodní standardizovaná klasifikace obchodu
SRN	Spolková republika Německo

STEM	Ústav empirických výzkumů, z.ú.
TPP	Trans-Pacific Partnership – Transpacifické partnerství
TTIP	Transatlantic Trade and Investment Partnership – Transatlantické obchodní a investiční partnerství
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development – Konference OSN o obchodu a rozvoji
WTO	World Trade Organization – Světová obchodní organizace

Úvod

Pro Českou republiku představuje Německo největšího obchodního partnera. Již od vzniku České republiky je jejich zahraniční spolupráce velmi úzká a vzájemně výhodná. Není to jenom blízká vzdálenost, co vede obě země ke spolupráci. Přispívá k ní také podobná kultura, zvyky a obyčeje, snadněji předvídatelné trhy, obdobné spotřební či investiční chování a také to předurčuje historie. Co ale ovlivňuje česko-německou spolupráci nejvíce a proč?

Spolupráce německých a českých podniků byla nejvíce podpořena v roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie. Začala se na ni vztahovat Maastrichtská smlouva, která zakazuje jakékoliv omezení pohybu kapitálu a plateb v rámci celé Evropské unie. Nejčastější forma, v které je kapitál přesouván mezi zeměmi, jsou přímé zahraniční investice. A právě ty německé jsou často považovány za motor českého hospodářství.

Tato bakalářská práce se proto zabývá německými přímými investicemi realizovanými v České republice a jejich vlivem na česko-německou spolupráci. Téma jsem si zvolila také na základě studia německého jazyka, a protože se domnívám, že je problematika německých přímých investic stále aktuální. Vzhledem k tomu, že česká ekonomika zažívá prosperující časy s nízkou nezaměstnaností, inflací, přebytkem obchodní bilance a rostoucím HDP, lze očekávat, že by příliv investic z Německa měl dosahovat rekordních hodnot. Navíc v současné době vyvstává kolem přímých zahraničních investic, zvláště pak kolem německých, mnoho otázek, které vedou k dynamickým diskuzím. Nejčastěji se tyto diskuze týkají pozitivních či negativních dopadů přímých zahraničních investic na Českou republiku a české firmy, dále pak jejich regulace, faktorů motivujících německé investory pro realizaci investice v České republice a významu německých investic pro zpracovatelský průmysl.

Bakalářská práce je pro přehlednost rozdělena do sedmi kapitol. V první kapitole je vysvětlen pojem přímá zahraniční investice, její druhy a význam v platební bilanci. Pozornost je zde věnována také obecné charakteristice investičních pobídek. Další kapitola se věnuje různým pohledům na lokalizační faktory PZI, které ovlivňují investiční rozhodování zahraničních podniků o umístění jejich plánované investice. Třetí kapitolou jsou přiblíženy pozitivní a negativní efekty přílivu PZI do hostitelské ekonomiky.

Následující kapitola seznamuje se zvoleným přístupem k mezinárodní spolupráci, pomocí kterého práce analyzuje vliv německých přímých investic na česko-německou spolupráci a odhaluje názory firem a institucí na již nastíněné, často diskutované otázky. Pátá kapitola vysvětluje systém podpory přímých zahraničních investic v České republice se zaměřením na investiční pobídky a klíčové organizace, které mohou příliv PZI ovlivnit. Šestá kapitola pojednává přímo o německých přímých investicích v ČR. Na základě vývoje v čase je analyzován význam německých investic, jejich složení, odvětvová struktura a jejich role v obchodní bilanci. Tato kapitola přináší názory a stanoviska Česko-německé hospodářské komory a CzechInvestu a jejich zaměstnanců týkající se motivů německých investorů při umístění investice na český trh a pozitivních či negativních efektů uskutečněných německých investic. V poslední kapitole je zpracován vlastní výzkum, který má podobu dotazníkového šetření. Pomocí vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku jsou analyzovány názory českých firem s německou účastí na základním kapitálu na motivy německých investorů a na efekty, které způsobují německé investice. Kapitola shrnuje vliv působnosti německé investice v české firmě na další činnost a spolupráci nejen s mateřskou firmou v Německu.

Práce si klade za cíl objasnit význam německých přímých investic pro Českou republiku a jejich vliv na spolupráci mezi zeměmi. Zároveň bych ráda zodpověděla stanovené otázky odpovídající dílčím cílům práce. Jaké jsou efekty německých zahraničních investic proudících do České republiky na naši zemi a proč mají němečtí investoři zájem na investování právě v České republice? Jak ovlivnila německá investice domácí podniky? Jsou názory firem a institucí v rámci této problematiky srovnatelné? Pro naplnění cílů bude využita metodika srovnávání, porovnávání a vlastního výzkumu skrze vyhodnocení dotazníkového šetření. Cílem práce není analýza dopadů realizovaných investic na německé podniky nebo německou ekonomiku ani analýza odlivu přímých zahraničních investic z České republiky do Spolkové republiky Německo.

1 Přímé zahraniční investice

Přímé zahraniční investice (PZI) jsou nedílnou součástí každé ekonomiky. Podle Firebaugha (1992) přímé zahraniční investice stimulují především hospodářský růst. K dosažení hospodářského růstu je podle něj vyžadována kapitálová investice, protože kapitál je součástí výrobních faktorů země. Upozorňuje ale také, že přímé zahraniční investice patří mezi složky finančního účtu platební bilance, a tak ovlivňují i platební bilanci nebo např. tvorbu pracovních míst a produktivitu jednotlivých odvětví. V zájmu jednotlivých zemí je přilákat co nejvíce kvalitních investic do jejich země, což vede k tomu, že země usilují o zájem významných zahraničních investorů a navzájem si konkurují.

Statistiku přímých zahraničních investic vytváří centrální banka dané země v souladu s mezinárodními standardy a požadavky OECD, ECB, Eurostatu a MMF (ČNB, 2014a).

1.1 Pojem

Přímé zahraniční investice představují dlouhodobé kapitálové toky do jiné země. Tyto toky jsou realizovány veřejnými institucemi (státem) a také právníckými nebo fyzickými osobami prostřednictvím nákupu cenných papírů, tj. akcií a dluhopisů. Přímá zahraniční investice je poté taková, která splňuje nutnou podmínku 10% a vyššího podílu zahraničního investora na základním jmění společnosti (Kalínská, 1999).

Česká národní banka používá níže citovanou definici, která je založena na mezinárodně přijaté definici.

„Přímá zahraniční investice je taková přeshraniční investice, která odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou účast v subjektu (podnik přímé investice), který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika přímého investora. Trvalá účast implikuje existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a přímou investicí a významný vliv na řízení podniku.“ (ČNB, 2014a, s. 1)

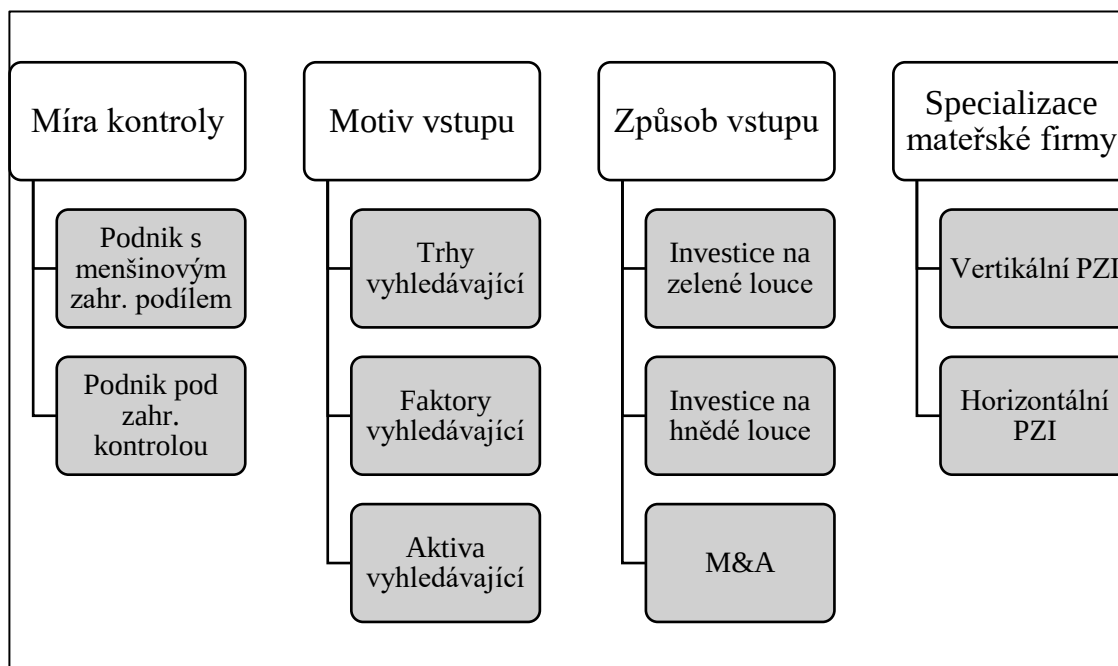
Česká národní banka (2014a) dále stanovuje, že přímá zahraniční investice obsahuje nejen hlavní transakci mezi přímým investorem a podnikem přímé investice, ale i následující kapitálové transakce, které jsou s touto investicí spojeny. Kapitálové transakce se přitom mohou odehrávat mezi subjekty (přímý investor a podnik přímé investice) a mezi přidruženými podniky, které jsou či nejsou zapsané v obchodním rejstříku.

Kalínská (1999) vysvětluje, že přímá zahraniční investice obsahuje tři složky, kterými jsou základní jmění, reinvestovaný zisk a ostatní kapitál. Základní jmění tvoří vklad nerezidenta do základního kapitálu společnosti, vklady v dceřiných společnostech a přidružených podnicích. Druhá složka se rovná součtu zisku běžného roku po zdanění a nerozděleného zisku minulých let, který je snížený o ztrátu běžného roku, neuhrazenou ztrátu z předchozích let a dividendy. Poslední část přímé zahraniční investice představují přijaté a poskytnuté úvěry, což zahrnuje také dluhové cenné papíry a dodavatelské úvěry, které vznikly mezi přímým investorem a dalším subjektem (podniky, v nichž má investor majetkovou účast, pobočky a přidružené podniky).

1.2 Druhy PZI

Existuje mnoho kritérií, podle kterých se dělí přímé zahraniční investice. Srholec (2004) používá k jejich kategorizaci čtyři hlediska, a to míru kontroly, motiv vstupu, způsob vstupu a specializaci mateřské firmy (Schéma 1). Každá přímá investice je však obvykle charakterizována na základě více odpovídajících kritérií, např. investice Coca-Coly v Praze lze popsat jako trhy vyhledávající PZI na zelené louce, která je vertikální a pod kontrolou zahraničního investora.

Schéma 1: Dělení přímých zahraničních investic

Zdroj: Srholec (2004), vlastní zpracování

Co se týče **míry kontroly**, stanovení hranice kontrolního podílu záleží vždy na velikosti podniku a na strategii či motivu vstupu zahraniční firmy na trh. Přímá zahraniční investice musí splňovat podmínku nejméně 10% podílu, což ale neznamená, že investor může splněním této podmínky ovládat celý podnik. Štrach (2009) při použití tohoto kritéria dělí podniky přímé investice na zahraniční pobočku (branch) a zahraniční přidruženou společnost (associated company). Zahraniční pobočka sdílí s mateřskou společností název a je přímo její součástí, takže její pravomoc v rozhodování je nízká. Zahraniční přidružená společnost je samostatný ekonomický subjekt, na jehož základním kapitálu, rozhodování atd. má podíl jiný zahraniční subjekt. V případě, že je tento podíl vyšší než 50 %, jedná se o dceřinou společnost (subsidiary). Pokud je podíl v rozmezí 10-50 %, hovoří se o filiálce (associate, affiliate).

Druhé kritérium je **motiv vstupu**. Přímé zahraniční investice vyhledávající trhy (market-seeking) si kladou za cíl růst podílu na trhu díky poklesu nákladů, např. na dopravu skrze levnější zásobování. Kvůli investici vyhledávající trhy dochází k vytlačování domácích producentů, popř. k nahrazování dovozu. Faktory vyhledávající (efficiency-seeking) PZI se snaží optimalizovat výrobu tím, že je investice umístěna na vhodné místo vzhledem k dostupnosti výrobních faktorů, např. kde je dostatek kvalitní či levné pracovní síly. Častým důvodem je také bližší vzdálenost surovin (ropy) nebo působnost určité znalosti. Investice aktiva vyhledávající (asset-seeking) jsou uskutečňovány kvůli nabytí obchodní značky, technologie, ochranné známky nebo patentu. Velmi často jsou investice jak trhy vyhledávající, tak faktory vyhledávající (Srholec, 2004).

Neméně důležitým hlediskem je **způsob vstupu** na cizí trh. Pokud má mateřská firma v plánu vytvořit nový podnik (aktivum), hovoříme o investici na zelené louce (green-field). V tomto případě je zapotřebí zajistit veškeré výrobní faktory a vhodně je aplikovat na podnikatelský záměr. Výhodou je, že daná investice bude přesně odpovídat představám jejího realizátora a nemusí se přizpůsobovat již zaběhlému fungování či řízení. To ale představuje proces, který je náročný jak časově, tak i finančně. Je nutné vybudovat od základu fungující ekonomický subjekt, což zahrnuje výstavbu zázemí, nábor a školení zaměstnanců a nastudování legislativních a administrativních záležitostí. Tento způsob vstupu je charakteristický pro investory, kteří hodlají využít převážně výrobní faktory nacházející se v hostitelské zemi. V opačném případě, kdy mateřská firma

chce využít již existující a fungující podnik, hovoříme o M&A (mergers and acquisitions) neboli o fúzi a akvizici¹. Předejde se tak vyšším nákladům, které představuje investice na zelené louce. Zahraniční firmy tento způsob vstupu na trh upřednostňují kvůli určité konkurenční výhodě, kterou vybrané aktivum představuje (např. vyškolený personál, technologie, know-how, distribuční kanály, známá značka či důležití dodavatelé nebo odběratelé). Kombinaci zmíněných investic představuje investice na hnědé louce (brownfield), protože ve své právní podstatě se jedná o fúzi a akvizici, ale jejich faktická povaha odpovídá spíše investicím na zelené louce. Zahraniční investor sice získává podíl již v existujícím ekonomickém subjektu, ale představuje to pro něj velké náklady na zlepšení celkové organizace, struktury či poměrů, přičemž právě tyto radikální změny jsou poté převážně využívány při produkci (Srholec, 2004). Podle agentury CzechInvest (b.r.a) se pod pojmem brownfield skrývá nemovitost nebo nějaký areál, objekt či pozemek, který je nedostatečně využíván a potřebuje nutnou regeneraci pro další použití. Do této kategorie investic spadá většina privatizačních PZI.

Posledním hlediskem je **specializace mateřské firmy**, která může být produktová nebo procesní. V prvním případě se hovoří o vertikální investici, kdy v jednotlivých pobočkách probíhají postupně různé fáze produkčního procesu tak, aby na závěr vznikl požadovaný produkt. Produktově specializované firmy obvykle vlastní utajený produkt či technologii, což představuje velké riziko v podobě ztráty tajemství. Proto se nevyplatí jednotlivé fáze realizovat za pomoci dodavatelů, ale jsou využívány vertikální PZI, např. ve farmaceutických firmách či podnicích, které vlastní právo na těžbu nerostných surovin. Takové investice mohou být častěji realizovány do rozvojových zemí, které jsou zajímavé kvůli levné pracovní síle. Ve druhém případě jsou to horizontální investice, kdy naopak podniku nejde o konkurenční boj nebo jeho úspěch, ale spíše o vývoj odvětví. Produkční cyklus je rozdělen mezi více firem, které mezi sebou mají silné produkční vazby. Konkrétní podnik se pak může specializovat pouze na jednu konkrétní

¹ Akvizice (acquisition) je převzetí již fungujícího podniku (nebo jen jeho části) a odehrává se za účelem nabytí a ovládnutí zdrojů tohoto podniku. Může být provedena jak se souhlasem akcionářů a managementu firmu, tak proti jejich vůli. Fúze (merger) znamená sloučení více subjektů do jednoho podniku. Může být horizontální (v rámci stejného odvětví) a vertikální (na základě slučování jednotlivých fází produkčního procesu za účelem efektivní spolupráce) (Synek, Klečka, 1997).

činnost, která odráží jeho konkurenční výhodu. Patří sem např. auditorské firmy, reklamní agentury a firmy specializující se na management, marketing nebo výzkum a vývoj (Krugman, 2012).

Česká národní banka (2014a) člení přímé zahraniční investice podle **podílu na základním kapitálu a hlasovacího práva** na:

- přidružené společnosti, které mají 10–50% podíl,
- dceřiné společnosti získávající větší než 50% podíl,
- pobočky, které představují 100% vlastněné trvalé zastoupení nebo kancelář přímého investora, dále pozemky a stavby přímo vlastněné nerezidentem a mobilní zařízení, které je využíváno v ekonomice nejméně 1 rok.

1.3 Investiční pobídky

Investiční pobídky jsou nástrojem hospodářské politiky, kterým stát zvýhodňuje (nejen) zahraničního investora a velmi významně tak investiční pobídky přispívají k přilákání zahraničních investorů a jejich investic (Kincl, 2003). Systém investičních pobídek se v čase vyvíjel. Nejprve se země snažily zamezit horším podmínkám zahraničního investora oproti domácímu dvoustrannými dohodami o vzájemné ochraně investic a zrušením dvojího zdanění. Druhý přístup vsadil na lákání investorů skrze investiční pobídky a třetí, poslední stupeň tvoří cílené investiční pobídky poskytované na regionální a ještě nižší úrovni (Wokoun, Tvrdoň, 2010).

Investiční pobídka se řadí mezi formy veřejné podpory. Z toho vyplývá, že veřejná podpora ze státních prostředků může nabývat více podob. Kincl (2003) popisuje, že se buď jedná o přímo poskytnuté finanční prostředky, jako jsou např. různé dotace, granty či finanční injekce, nebo je možné pod veřejnou podporu zařadit daňové úlevy, prominutí sociálního a zdravotního pojištění, dotace na vytvoření nových pracovních míst či requalifikaci pracovníků, dále prodej pozemků s nezbytnou infrastrukturou za zvýhodněnou cenu a výše zmíněné investiční pobídky.

Aby se investiční pobídky daly považovat za formu veřejné podpory, musí splňovat následující podmínky:

- „*musí zakládat výhodu určitému podniku či určitému odvětví výroby,*
- *musí být poskytovány státem nebo ze státních prostředků,*

- *v důsledku jejich poskytnutí musí hrozit či přímo musí docházet k narušení soutěže,*
- *musí mít dopad na obchod mezi členskými státy EU.*“ (Kincl, 2003, s. 11)

Kincl (2003) také vysvětluje, že **výše veřejné podpory** je stanovena jako procentuální podíl z nákladů. Náklady na pozemky, budovy, stroje a zařízení tvoří standardní základ, ke kterému lze přidat (až do jeho 25% výše) investice do nehmotných aktiv, které jsou přesně stanovené a lze je ke standardnímu základu připočítat, jen pokud je bude využívat výhradně příjemce veřejné podpory, který amortizované aktivum koupil za tržní cenu od třetí strany minimálně po dobu 5 let.

1.3.1 Regionální rámec

Míra regionální veřejné podpory se určuje na základě dvou hlavních ukazatelů, a to podle velikosti daného subjektu a výše znevýhodnění oblasti, kde má být investice realizována. Oblasti jsou vytyčeny v článku 87 odst. 3 Smlouvy ES, přičemž převážně jen na dvě se dají aplikovat investiční pobídky:

- a) regiony s nízkou životní úrovní nebo vysokou nezaměstnaností – v takovém případě má veřejná podpora pomoci k hospodářskému rozvoji,
- b) regiony s určitým znevýhodněním vůči ostatním regionům v rámci státu, přičemž netrpí nízkou životní úrovní ani vysokou nezaměstnaností a veřejná podpora zde usnadňuje rozvoj těchto oblastí.

Tab. 1 zachycuje maximální míry regionální veřejné podpory, které mohou dosáhnout malé² a velké podniky. Malé a střední podniky jsou více zvýhodňovány, v oblasti s nízkou životní úrovní nebo vysokou nezaměstnaností mají zvýhodnění oproti velkým podnikům až ve výši 15 %, což stanoví, že celková míra veřejné podpory nesmí být vyšší než 65 % standardního kapitálu. V oblasti s určitým znevýhodněním jsou pak malé a střední podniky oproti velkým firmám zvýhodněny 10 %.

² Podle přílohy 1 nařízení Evropské komise č. 70/2001 ze dne 12. 1. 2001 je malý podnik subjekt, který má méně než 50 zaměstnanců, roční obrat nepřekračuje 7 mil. EUR nebo bilanční suma roční rozvahy nepřekračuje 5 mil. EUR. Střední podnik má méně než 250 zaměstnanců, jeho roční obrat nepřekročí 40 mil. EUR nebo bilanční suma roční rozvahy nepřekročí 27 mil. EUR. Oba typy podniků musí splňovat kritérium nezávislosti (25 % základního kapitálu či hlasovacích práv nesmí disponovat subjekt, který výše uvedené podmínky nesplňuje).

Tab. 1: Maximální míry veřejné podpory dle stanovených kritérií

	Oblast s nízkou životní úrovní nebo vysokou nezaměstnaností	Oblast se znevýhodněním
Velký podnik	50 % standardního kapitálu	20 % standardního kapitálu
Malý a střední podnik	65 % standardního kapitálu	30 % standardního kapitálu

Zdroj: Kincl (2003), vlastní zpracování

1.3.2 Multisektorální rámec

Pokud ovšem investiční projekt dosahuje hodnoty vyšší než 50 mil. EUR a zároveň přesahuje míra veřejné podpory u velkých podniků 50% hranici povolenou regionálním rámcem a na vytvoření či zachování jednoho pracovního místa je třeba 40 tis. EUR nebo pokud celková výše veřejné podpory představuje více než 50 mil. EUR, musí se na investiční pobídky aplikovat Multisektorální rámec. Multisektorální rámec vymezuje pro členské státy EU oproti regionálnímu povinnost informovat Evropskou komisi o jeho využití pro udělení veřejné podpory (Kincl, 2003).

Tab. 2 zachycuje kritéria, která určují míru veřejné podpory pro jednotlivé investice vzhledem k jejich výši. Kincl (2003) uvádí vzorec pro výpočet výše maximální podpory $R \times (50 + 0,5B + 0,34C)$, kde R je stanovená minimální povolená hranice veřejné podpory, B představuje část standardního základu v rozmezí 50-100 mil. EUR a C je část standardního základu přesahující 100 mil. EUR.

Tab. 2: Maximální výše veřejné podpory

Standardní základ (včetně případných povolených nehmotných aktiv)	Povolená hranice (regionální strop)
Do 50 mil. EUR	100 %
Část od 50 mil. EUR do 100 mil. EUR	50 %
Část nad 100 mil. EUR	34 %

Zdroj: Kincl (2003), vlastní zpracování

Každý členský stát EU si poté na základě dodržení předpisů EU vypracuje vlastní právní rámec, dle kterého jsou zavedeny investiční pobídky daného státu a stanoveny výše veřejných podpor. V této oblasti jsou si země vzájemnými konkurenty, neboť každá chce přilákat největší a nejvýhodnější investice do své ekonomiky. A právě výše veřejné podpory patří mezi hlavní nástroje k naplnění tohoto cíle.

1.4 Význam PZI v platební bilanci

Přímé zahraniční investice tvoří položku finančního účtu, který patří do platební bilance dané země. Každá země poté eviduje příliv PZI a PIZ poskytnuté do zahraničí, čisté saldo přímých investic je poté počítáno jako jejich rozdíl. V rámci stejné struktury se eviduje také stav PZI ke konci sledovaného období (Srholec, 2004).

Podle IMF (2013) existuje však několik problémů s jejich vykazováním.

- Zpětné nepřepočítávání platební bilance vede ke špatnému zařazení investice do přímých zahraničních investic. Dochází k tomu např. pokud se zahraniční investor rozhodne navýšit svůj podíl o 5 %, přičemž v minulém roce tato portfoliová investice³ vznikla s 5% podílem investora. Tato kapitálová transakce bude po každé zachycena jako portfoliová investice, ovšem na konci sledovaného období se zařadí mezi PZI, protože se její podíl navýší na 10 %. Tím pádem se stav PZI v investiční pozici na konci období nerovná součtu hodnoty příchozích PZI v jednotlivých letech.
- Druhý problém je podvojný zápis reinvestovaných zisků. Nejdříve je tato složka PZI zaznamenána jako položka do přímých zahraničních investic a ovlivní tak finanční účet (kreditní položka). Dále se reinvestované zisky objeví jako položka do bilance prvotních důchodů (výnos zahraničního investora z dřívější investice – debetní položka), a tak ovlivňují i běžný účet. Tyto dvě položky se sice navzájem kompenzují, ale podvojný zápis snadno povede k nadhodnocení významu PZI pro ekonomiku a ke zkreslení struktury platební bilance.

³ Portfoliová investice je taková, která nemá za cíl kontrolu či řízení podniku, ve kterém je realizována. Důvod pro její vznik je navýšení či zlepšení portfolia aktiv daného subjektu, prostřednictvím nákupu zahraničních dlouhodobých dluhových instrumentů (obligace, hypoteční listy) nebo zahraničních majetkových cenných papírů (akcií). Jedná se tak o opak přímé investice (Durčáková, Mandel, 2010).

- Třetím problémem je naopak podhodnocení významu PZI. Pokud firmy pod zahraniční kontrolou financují úvěry od zahraničních či domácích bank, které si na jejich krytí půjčí v zahraničí, je to zachyceno jako příliv ostatního kapitálu, a ne PZI. V případě, že si úvěr vezme mateřská zahraniční firma a sama jej poskytne podniku v domácí ekonomice, o přímou zahraniční investici se samozřejmě jedná.
- Beňáček (2000) vidí další problém ve výkyvech měnového kurzu. Vykazovaná hodnota PZI může být přepočtena průměrným kurzem nebo aktuální měnovým kurzem ke konci daného období, což může vést k nadhodnocení nebo podhodnocení hodnoty přímé zahraniční investice.

Makroekonomický dopad přímých zahraničních investic není zanedbatelný, protože ovlivňuje skrze finanční účet platební bilanci. Hlavní úloha přímých zahraničních investic spočívá z makroekonomického pohledu v tom, že jako nedluhový zahraniční kapitál financují schodek běžného účtu. Jedná se totiž o jediný dlouhodobě udržitelný způsob, jak zajistit vyrovnávání deficitu BÚ. Mezi další způsoby, které ovšem nejsou zcela efektivní, patří změna (konkrétně snížení) devizových rezerv a financování dluhovou částí zahraničních úspor (Schéma 2). U devizových rezerv lze narazit na problém jejich omezenosti – stát z nich nemůže čerpat peníze neustále na pokrytí schodku BÚ. Co se týče přílivu dluhového zahraničního kapitálu, jedná se např. o úvěry, které poskytne mateřská společnost své dceřiné společnosti (v rámci složky PZI ostatní kapitál) a o dluhové cenné papíry (v rámci přílivu portfoliových investic ve FÚ). Dluhový zahraniční kapitál není vhodné používat, protože zvyšuje zahraniční zadluženost (Srholec, 2004).

Schéma 2: Možnosti krytí deficitu běžného účtu

Zdroj: Srholec (2004), vlastní zpracování

2 Lokalizační faktory PZI

Nedílnou součástí poskytování PZI je stanovení vhodné lokalizace. Každý investor musí velmi dobře zvážit, jaký stát a dále konkrétně jaké město je pro něj tím nejlepším místem pro investici. Wokoun a Tvrdoň (2010) uvádějí, že nejvhodnější jsou středně velká města, protože nabízejí dobře dostupný odbytový trh. Naopak u velkých měst podle nich existuje řada nevýhod v podobě znečištění, překrvení a negativních aglomeračních efektů.

Poelhekke a van der Ploeg (2009) zase poukazují na význam institucí v dané lokalitě a jejich kvalitu. Pro investora jsou podle nich lákavé země, které pro něj představují malé legislativní překážky, nízkou korupci, efektivní finanční systém a nepatrné omezení zahraničního obchodu.

Lokalizační faktory, které působí na umístění přímé zahraniční investice, lze dělit dle různých kritérií. Mezi základní rozdělení podle Dvořáčka (2006) patří **faktory mikroekonomické a makroekonomické**.

Mikroekonomické faktory jsou zastoupeny především lidskými zdroji či výzkumem a vývojem. V dnešní době se již nesleduje pouze cena a struktura pracovní síly, ale také jazyková vybavenost a kvalifikace. Co se týče výzkumu a vývoje, jejich vysoká úroveň motivuje k větší akceschopnosti a chuti realizovat v zemi podnikatelské záměry.

Makroekonomické faktory tvoří ekonomická výkonnost země, její dopravní infrastruktura, legislativa, míra korupce a systém investičních pobídek. Ekonomická výkonnost je měřena zejména pomocí makroekonomických ukazatelů, kterými jsou např. velikost HDP, míra nezaměstnanosti či míra inflace. Vzhledem k HDP investoři nesledují jen velikost, ale především růstový potenciál. Vyšší nezaměstnanost může představovat více možností na obsazení pracovních míst. Investor si však musí dát pozor, jak velká část z nezaměstnaných je vhodně rekvalifikovaná. Dalším makroekonomickým ukazatelem je míra inflace, která by měla být nízká a lehce předvídatelná, aby přilákala zahraniční investice (Dvořáček, 2006).

Pro zahraniční investory je důležité vymezení daňových povinností. Hostitelské ekonomiky mohou příliv PZI ovlivnit negativně na základě uvalení vyšších daňových sazeb nebo pozitivně prostřednictvím daňových úlev a dotací.

Dalšími faktory, které investoři sledují, je politická stabilita a otázka korupce. Politici představitelé drží v rukou znění legislativních podmínek, které by měly být stálé a jasné stanovené. Případná rivalita mezi stranami legislativnímu procesu škodí a prodlužuje jej. Korupce samozřejmě většímu přílivu PZI neprospívá (Wokoun, Tvrdoň, 2010).

Další rozdělení lokalizačních faktorů na **marketingové, obchodně politické, nákladové a faktory ovlivňující investiční klima** uvádí Machková (2006). Do marketingových faktorů se řadí např. to, jak moc se musí investor snažit, aby si vytvořil, popř. udržel podíl na trhu nebo kontakty se zákazníky. Obchodně politické faktory jsou největší měrou zastoupeny obchodními překážkami, např. v podobě cel či dovozních kvót. Nákladové faktory zohledňují nerezidenti obzvlášť pečlivě, neboť se přímo odráží na jejich případném zisku. Jedná se např. o náklady na pracovní sílu, technologie, dostupnost kapitálu a přepravní náklady. Poslední skupinu, která ovlivňuje investiční klima, tvoří již výše zmiňovaná politická stabilita, daňový systém a celková otevřenost k zahraničním investicím (Wokoun, Tvrdoň, 2010). Thirwall (2006) upozorňuje, že lokalizačním faktorem může být i chuť investora pomoci cílové zemi např. s nezaměstnaností a nízkými mzdami v rámci morální a humanitární podpory.

Srholec (2004) popisuje základní trendy lokalizačních faktorů:

- nejvíce PZI proudí do ekonomicky nejvyspělejších zemí světa, přičemž tyto investice jsou často trhy či aktiva vyhledávající, horizontální a s převahou M&A,
- ostatní PZI hledají útočiště v zemích, které jsou na středním stupni technologického žebříčku (tranzitivní ekonomiky),
- větší příliv PZI je sledován u ekonomik, které disponují větším HDP na obyvatele,
- cena a kvalita pracovní síly, úroveň infrastruktury a efekty aglomerace (cluster efekt) jsou nejvýznamnějšími faktory,
- o umístění PZI rozhoduje také politická a institucionální stabilita,
- pro rozhodnutí investora není důležité obcházení překážek volného obchodu nebo snížení transportních nákladů.

Připomíná také, že lokalizačním faktorům se věnuje celá řada analýz zejména v tranzitivních ekonomikách a lze je jen těžce měřit, např. podle různých indexů nebo na základě anket prováděných u nadnárodních firem.

3 Efekty PZI

Přímé zahraniční investice silně ovlivňují jak ekonomiku hostitelské země, tak ekonomiku země poskytující. Jelikož se tato práce zabývá pouze investicemi příchozími do České republiky, budou vysvětleny efekty dopadající na hostitelskou zemi a domácí podniky. Působení příchozích PZI může mít charakter přímých nebo nepřímých dopadů na danou zemi, které se mohou projevit v krátkém nebo v dlouhém období. V krátkém období je příliv PZI pro hostitelskou ekonomiku převážně velmi pozitivní. Díky investici jsou vytvořena nová pracovní místa, podpořen vývoz i HDP a je také zajištěno již zmíněné nedluhové financování běžného účtu. Příliv nových investic navíc může krátkodobě podpořit zdravou rivalitu mezi konkurenty na trhu, firemní kulturu a rekvalifikaci pracovníků, např. díky přílivu nových technologií či know-how od zahraničního investora (Jahn, 2005).

V rámci dlouhého období se naopak projevují spíše negativní dopady na hostitelskou ekonomiku. V dlouhém období již nejde o zdravou rivalitu v rámci trhu, ale snadno může dojít k vytlačování nebo utlačování domácích výrobců. Jako negativní efekt lze vidět i to, že stát musí na přilákání zahraničního investora vynaložit značné množství finančních prostředků (dotace, granty z veřejných rozpočtů) nebo o část svého zisku přichází, např. v podobě snížení daní a repatriace zisku (Srholec, 2004). Podle Bende-Nabende (2002) nabízejí přímé zahraniční investice určitý mix pozitivních a negativních efektů a záleží pouze na hostitelské zemi, jak je dokáže rozeznat a využít pro svůj vlastní prospěch.

3.1 Pozitivní efekty

Moosa (2002) tvrdí, že obě země, které se účastní realizace PZI, musí věřit, že pozitivní efekty přímých zahraničních investic jsou větší než případné náklady a ztráty, protože jinak by se tok investic vůbec neuskutečňoval. Všeobecně přispívají přímé zahraniční investice k ekonomickému růstu, protože působí na hlavní výrobní faktory země, a to na práci, kapitál nebo technologii. Z tohoto důvodu si vlády zemí uvědomily, že působnost zahraničních firem může do země přinášet potřebné a prospěšné extérní zdroje, které jejich ekonomice chybí. Na tomto základě také změnily rozvojové země svůj přístup k přílivu přímých zahraničních investic. Namísto jeho kontrolování a omezování

se zaměřily na jeho povzbuzování a snaží se díky přílivu řešit jejich ekonomický rozvoj (Bende-Nabende, 2002). Níže jsou popsány vybrané pozitivní efekty, které s sebou PZI přinášejí.

3.1.1 Příliv technologie

Přímé zahraniční investice s sebou často přinášejí novou nebo modernější a výkonnější technologii. Podle Wokouna a Tvrdoně (2010) získává dceřiná firma od své mateřské firmy přístup k patentům a inovacím. Technologický transfer je velmi ceněný, protože může napomáhat k lepšímu životnímu prostředí, ale hlavně k vyšší efektivnosti a produktivitě. Winiecki (2009) vysvětluje, že se díky přílivu technologií po realizaci investice zvyšuje produktivita výrobních závodů až o 34 % během prvních tří let, přičemž největší nárůst v produktivitě je zaznamenán první rok.

3.1.2 Zaměstnanost

Podniky přímé zahraniční investice přispívají skrze vznik nových pracovních míst k růstu zaměstnanosti. Tato nová pracovní místa jsou přitom obvykle lépe placená, bezpečnější, stálější, s výhodnějšími pracovními podmínkami a prospěšnější pro kvalifikaci pracovníků. Kvůli novým technologiím nebo vyšším nárokům na schopnosti pracovníků dochází totiž často ke školení stávajících i nových zaměstnanců na různých pozicích. Zahraniční firmy mohou mít také zájem podpořit vzdělávání a mladé absolventy univerzit tím, že pomáhají financovat výuku a zamlouvají pro absolventy pracovní místa (Bende-Nabende, 2002). Jak uvádí Kadeřábková (2009), nová pracovní místa vznikají především díky investicím na zelené louce, přičemž zahraniční podniky pro svoji pobočku v jiné zemi často vyžadují kvalifikovanou pracovní sílu, kterou země buď disponuje, nebo je nutná již zmíněná rekvalifikace pracovníků, která znamená dostupnost vzdělanějšího obyvatelstva.

Srholec (2004) ale upozorňuje, že tato problematika není zase tak jednoduchá. Zvyšování zaměstnanosti v zahraničních podnicích může i přímou měrou vést ke snižování zaměstnanosti v domácích podnicích. Lidé mohou opouštět svá zaměstnání s vidinou nové pracovní příležitosti v prosperujícím zahraničním podniku, který jim nabídne vyšší mzdové ohodnocení.

3.1.3 Přístup na zahraniční trhy

Domácí podniky mohou díky účasti mezinárodní firmy na jejich řízení prodávat produkty pod známějšími a vlivnějšími značkami a získat nejen díky tomu přístup na zahraniční trhy (Wokoun, Tvrdou, 2010). To podle Srholce (2004) přirozeně znamená větší účast podniků na mezinárodním obchodě, a tím vyšší podíl v globálních produkčních systémech. Díky rozsáhlejší kooperaci se zahraničním bude firma potřebovat více zaměstnanců, kteří budou o tuto spolupráci pečovat, což souvisí s vyšší zaměstnaností. V neposlední řadě přístup na zahraniční trhy přináší dobrou reputaci.

3.1.4 Důležitý obchodní partner

Pokud dojde k realizaci přímé zahraniční investice na zelené louce, bude tento nově vytvořený podnik potřebovat získat dodavatele a odběratele. Pro místní firmy to představuje výzvu v podobě získání nového obchodního partnera, který pochází ze zahraničí, a lze tak předpokládat, že se jedná o stabilní, výkonný a spolehlivý ekonomický subjekt. Spolupráce se zahraničním dodavatelem je zajímavá, protože utváří dobrý pohled na kooperační podnik a může zlepšit dodavatelsko-obchodní řetězec díky novým technologiím nebo lepší efektivnosti (Wokoun, Tvrdou, 2010). Pro již existující domácí firmu, která se dostane pod zahraniční kontrolu díky investici na hnědé louce nebo investici M&A, je také pozitivní zapojení do nových či zahraničních odběratelsko-dodavatelských řetězců, protože může získat nové zkušenosti a kontakty (Srholec, 2004).

3.1.5 Další efekty

Mezi další pozitivní efekty bych zařadila předávání zkušeností, dovedností a znalostí předních manažerů a kvalifikovaných osob zaměstnancům v dceřiných společnostech. Kvalifikovaní a úspěšní manažeři ze zahraničních společností mohou navíc přispět k větší motivaci pracovníků a také k jejich lepším výsledkům. S velikostí a vlivem nadnárodní firmy je také spojen fakt, že její zástupci více lpí na ochraně životního prostředí, protože disponují lepšími a kvalitnějšími technologiemi, které nejsou příliš škodlivé k životnímu prostředí.

3.2 Negativní efekty

Přímé zahraniční investice a s nimi spojená investiční činnost zahraničních subjektů mohou být pro hostitelskou zemi a domácí podniky samozřejmě také negativní.

3.2.1 Repatriace zisku

Navrácení zisku zpět do zahraničí je zásadním rizikem pro hostitelskou ekonomiku, protože se peníze, které by mohly zůstat v ekonomice a projevit se třeba další investicí nebo podporou odvětví a místních firem, navrátí zpět k mateřské společnosti. K tomu odliv např. dividend oslabuje měnový kurz dané země a ovlivňuje vnější rovnováhu (Bende-Nabende, 2002). Jak ale upozorňuje Jahn (2005), lze očekávat, že se odcházející peníze do ekonomiky zpět vrátí v podobě dalších investic. To může způsobit mnohem menší negativní efekt, avšak přesto se domácí ekonomika nemůže na tento průběh spoléhat.

3.2.2 Vytlačování domácích firem (crowding-out efekt)

Podle Štracha a kol. (2004) dochází k vytlačování (crowding out) domácích firem zejména kvůli jejich nižší produktivitě. Navíc velké nadnárodní podniky mají výhodu úspor z rozsahu, jejich náklady leží níže než náklady místních konkurentů a mohou si dovolit lepší ceny a podmínky. Lze očekávat také tendenci, že zahraniční firma bude kvůli předpokladu spolehlivějšího a důležitějšího partnera upřednostňována.

Konkurence se však vyskytuje i v rámci mezd, protože domácí firma není často schopná nabídnout mzdu srovnatelnou s firmou zahraniční a může tak přicházet o kvalifikovanou pracovní sílu, což může samozřejmě časem vést i k zániku této firmy. Srholec (2004) popisuje efekt vytlačování na trhu práce, který je nejsilnější u investic vyhledávající faktory a u investic na zelené louce, které jsou orientované na vývoz. Efekt je tím větší, čím více ovlivní relativní mzdy. Mzdová konkurence se vyskytuje především na regionální úrovni, což vytlačovací efekt pracovní síly z domácích podniků ještě umocňuje.

3.2.3 Duální ekonomika

Podle Jahna (2005) mohou firmy, které mají výborné know-how, zapříčinit vznik duální ekonomiky. Ta se vyznačuje pokulháváním domácích firem za těmi nadnárodními, protože nedisponují novými a kvalitnějšími technologiemi ani kvalifikovanou pracovní silou, neboť ta dává přednost zahraničnímu zaměstnavateli. Na základě toho v ekonomice vznikají produkty kvalitnější a méně kvalitní s rozdílnými cenami.

3.2.4 Pobídková konkurence

Winiecki (2009) upozorňuje, že na světě existuje přes 160 národních a více než 250 regionálních agentur pro podporu investic, což staví jednotlivé státy do nelehké pozice. Země si navzájem konkurují ve snaze získat co nejvýznamnější investory. Toto soutěžení může přitom negativně ovlivňovat zúčastněné země a domácí podniky, které se budou cítit nedůležitě. Díky tomu firmy již působící v daném odvětví mohou omezit toky informací ve snaze zabránit novému zahraničnímu subjektu, aby vstoupil na trh.

3.2.5 Další efekty

Mezi další negativní efekty lze zařadit situaci, kdy chce vyspělá země investovat do země rozvojové a k této investici využije technologií, které pro ni jsou již zastaralé, ale v rozvojových zemích nikoliv. To znamená, že příliv technologií nemusí být vždy jen pozitivní, ale může s sebou přinášet i zhoršení životního prostředí (Srholec, 2004). Hrozbu lze vidět i v propojení zemí, které díky PZI vzniká. Krize v jednotlivých zemích se snadněji skrze podniky přímé investice mohou přelévat do jiných ekonomik a způsobovat tak problémy domácím firmám i jejich dodavatelům a odběratelům. Domácí firmy navíc mohou díky PZI přijít o vliv na rozhodování a vedení společnosti (Thomas, 2000). Moosa (2002) upozorňuje na to, že pokud existuje v určitém odvětví příliš silná transnacionální korporace, může docházet ke střetu zájmů této organizace a vlády, která může ztrácet svůj vliv. Pro zemi pak může být obtížné stanovovat podmínky a dohlížet na odvětví, protože se objevuje otázka, kdo řídí zemi – předseda vlády nebo vlivný generální ředitel nadnárodní společnosti?

4 Přístup k mezinárodní spolupráci

Pro zkoumání vlivu jakékoliv veličiny na přeshraniční spolupráci dvou států je nutné vybrat si pohled, který stanoví, jak se na spolupráci bude nahlížet a podle čeho ji lze hodnotit. Přístupů k mezinárodnímu vztahu mezi dvěma zeměmi existuje mnoho. Podle Druláka (2010) se jedná především o čtyři základní směry, a to realistický, scientistický, kritický a liberálně-idealistický. Realistická tradice je charakterizována mocenským vládnutím státu, které je spojeno s vojenskou mocí, a tudíž s dominantním vlivem státu, který tvrdí, že díky neustálé rivalitě mezi konkurenty není možné udržet delší spolupráci bez jakéhokoliv konfliktu. Scientismus je spojen s vědeckým bádáním a sociálními vědami. Na základě tohoto přístupu by mezinárodní spolupráce měla být měřena objektivně získanými daty, a nikoliv jednotlivými subjekty ekonomiky. Kritická teorie se snaží znázornit závislost vědění, norem a institucí na společenském a historickém pozadí.

V rámci každého směru existují různé typy přístupů a názorových větví. Podle mého názoru dokáže o spolupráci dvou zemí nejlépe vypovědět zkoumání na základě směru liberálně-idealistického a jeho přístupu k mezinárodní spolupráci.

4.1 Liberálně-idealistická tradice

Práce je opřena o liberálně-idealistickou tradici, která patří k základním přístupům k mezinárodním vztahům. Mezi hlavní rysy tohoto směru patří přesvědčení o možném trvalém míru, o spolupráci v mezinárodních vztazích a o významu institucí. Přesvědčení vychází z jednotnosti obyvatelstva zemí a z poučení z dřívějších chyb, což je ve vztahu České republiky s Německem neopomenutelné kvůli událostem souvisejícím s druhou světovou válkou.

Liberálně-idealistický směr zkoumá mezinárodní vztah z hlediska hospodářského (mezinárodní obchod), normativního (mezinárodní právo), etického (mezinárodní morálka), kulturního (jazyková spřízněnost) a technologického. Hlavním představitelem směru je Norman Angell, který za základní stavební kámen každého mezinárodního vztahu považuje právě svobodu mezinárodního obchodu a investic. Tvrdí, že pomocí mezinárodních investic lze dosáhnout mnohem větší efektivity a výnosnosti než například ozbrojeným konfliktem, který podle něj znemožňuje vzájemná závislost států

(Drulák, 2010). Na základě těchto faktů jsem se ztotožnila s tímto přístupem a na jeho základě poté zkoumala vliv německých přímých investic na česko-německou spolupráci.

Drulák (2010) dále vysvětluje, že stát je v rámci liberálně-idealistického směru chápán jako soubor jednotlivých subjektů a zájmů. To je důvod, proč je tento přístup vybudován především na existenci mezinárodních institucí a firem a jejich mínění, stejně jako na mínění široké veřejnosti a jednotlivců. Podle tohoto přístupu k mezinárodnímu vztahu jsem vliv německých přímých investic na česko-německou spolupráci hodnotila prostřednictvím dat České národní banky, jakožto orgánem vykonávajícím dohled nad financemi České republiky, a podle pohledu dvou institucí, které mezi německými investory a českými firmami zastávají důležitého prostředníka při umístění investice na český trh. Jedná se o Česko-německou obchodní a průmyslovou komoru a agenturu pro podporu podnikání a investic CzechInvest.

Názory těchto dvou organizací jsem zpracovávala na základě osobních setkání a konzultací se zaměstnanci CzechInvestu a Česko-německé obchodní a průmyslové komory, dále pomocí následné korespondence a zpráv pro veřejnost, které organizace pravidelně vydávají. V rámci určených podkapitol jsou zpracovány také názory jednotlivců – zaměstnanců obou organizací.

Pro komplexní pohled na česko-německou spolupráci jsem pomocí vlastního dotazníkového šetření zanalyzovala také mínění jednotlivých firem, které disponují německým podílem, jelikož jsou názory ekonomických subjektů pro liberálně-idealistický přístup téměř stavebním kamenem.

5 Podpora PZI v České republice

Systém podporující přímé zahraniční investice je v České republice založen na těsné spolupráci centrálních a samosprávných orgánů (Kincl, 2003). Dvě nejdůležitější instituce stojící mezi německými a českými firmami jsou bezpochyby Česko-německá obchodní a průmyslová komora a agentura CzechInvest. Zatímco Česko-německá obchodní a průmyslová komora se stará především o rozvoj a prohlubování spolupráce České republiky a Německa, CzechInvest je výhradním zástupcem pro poskytování investiční pobídek.

5.1 Investiční pobídky v ČR

Nejdůležitějším a nejvíce využívaným nástrojem pro podporu přílivu investic do České republiky (nebo investic v rámci České republiky) je systém investičních pobídek. Ten byl založen zákonem č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (Kincl, 2003). V současné době platí nejnovější úprava z roku 2015, která představila nové možnosti investičních pobídek a odstranila i některé omezující překážky (CzechInvest, 2015).

Žádost o investiční pobídku může podat jak česká, tak zahraniční fyzická nebo právnická osoba. Většinu žádostí ale uplatňují zahraniční společnosti, na které je systém primárně zaměřen. Menclová (2017) uvádí, že 80 % ze všech firem, které chtějí v České republice realizovat investici, o investiční pobídku zažádá. Mezi podporované oblasti je řazen zpracovatelský průmysl, technologická centra a centra strategických služeb, ke kterým novela z roku 2015 přidala datová centra a call centra (CzechInvest, 2015).

5.1.1 Formy investičních pobídek

V současné době si mohou fyzické a právnické osoby vybrat z 5 typů investičních pobídek (CzechInvest, 2015):

- **sleva na dani z příjmů právnických osob**, která může být úplná nebo částečná a společnosti ji mohou využívat maximálně 10 let nebo dokud nevyčerpají strop veřejné podpory,

- **osvobození od daně z nemovitostí**, které může stanovit obec ve výši dle vlastního uvážení až na 5 let,
- **hmotná podpora na pořízení majetku**, která může být využita na strategickou investici ve zpracovatelském průmyslu nebo v rámci technologických center, a to až ve výši 10 % z investičních uznatelných nákladů (nebo 12,5 % pokud by došlo ke kombinaci průmyslu a center),
- **hmotná podpora vytváření nových pracovních míst**, která je dostupná pouze u regionů, které odpovídají stanovené specifikaci (regiony s nárokem na tuto podporu jsou stanoveny každých 6 měsíců podle průměrné míry nezaměstnanosti) a podle ní je výše podpory v různé výši viz Tab. 3,

Tab. 3: Hmotná podpora na vytváření nových pracovních míst

Specifikace regionů	Výše podpory
Zvýhodněné průmyslové zóny	300 000 Kč
Regiony s mírou nezaměstnanosti 50 % nad průměrem v ČR	200 000 Kč
Regiony s mírou nezaměstnanosti 25 % nad průměrem v ČR	100 000 Kč

Zdroj: CzechInvest (2015), vlastní zpracování

- **hmotná podpora rekvalifikace nebo školení nových zaměstnanců**, která je rovněž využitelná jen u regionů, které po pololetním přezkoumání průměrné míry nezaměstnanosti odpovídají stanoveným kritériím (Tab. 4).

Tab. 4: Hmotná podpora rekvalifikace nebo školení nových zaměstnanců

Specifikace regionů	Výše podpory
Regiony s mírou nezaměstnanosti 50 % nad průměrem v ČR	50 %
Regiony s mírou nezaměstnanosti 25 % nad průměrem v ČR	25 %

Zdroj: CzechInvest (2015), vlastní zpracování

5.1.2 Schvalovací proces

Prvním krokem ve schvalovacím procesu je žádost podnikatele o udělení investiční pobídky. V případě, že firma již v zemi působí (jedná se tedy o rozšiřující investici), bude její schválení trvat zhruba tři měsíce, a to v rámci jednokolového zkráceného procesu. Pokud zahraniční investor vstupuje na trh poprvé, je nutné, aby byla založena česká právnická osoba, které bude mít české identifikační číslo. Rozhodnutí o příslibu investiční pobídky je vydáno cca do šesti měsíců v rámci dvoukolového prodlouženého procesu (CzechInvest, 2015). V obou případech jsou žadatelé posuzováni automaticky prostřednictvím již zmiňovaného zákona č. 72/2000 Sb. a nemusí tak čekat se zahájením investiční činnosti na vydání Rozhodnutí o příslibu, protože sami již ví, zda na zvýhodnění mají nárok (Menclová, 2017).

5.2 CzechInvest

Jak již bylo řečeno, agentura CzechInvest je výhradním zástupcem pro poskytování investičních pobídek, které u nás čerpají především německé firmy. V rámci své práce jsem se osobně setkala s vedoucí oddělení komunikace Petrou Menclovou, která působí v CzechInvestu také jako tisková mluvčí.

Z titulu přímých zahraničních investic zastává CzechInvest v systému podpory investic v České republice nepostradatelné místo. Tato agentura pro podporu podnikání a investic byla založena roku 1992 pod hlavičkou Ministerstva průmyslu a obchodu ČR. K důležitému momentu v její působnosti došlo o 12 let později, kdy vzniklo 13 kanceláří v každém krajském městě. Zasluhou regionálních kanceláří může CzechInvest s vysokou efektivností působit přímo v regionech a spolupracovat tak se zástupci místní správy a samosprávy či školami. Kanceláře však nejsou jen v České republice, agentura má své zastoupení i v různých zemích světa, např. v USA, Skandinávii, Japonsku, Číně, Velké Británii, Koreji a samozřejmě v Německu. Zástupci mají v cizí zemi zřízenou kancelář a jsou denně v kontaktu se zahraničními firmami a jejich podnikatelským prostředím tak, aby co nejlépe porozuměli potřebám a zvykům podnikatelů dané země (Menclová, 2017).

CzechInvest se zaměřuje především na malé a střední podnikatele, kterým poskytuje informace o možnostech podpory a udržuje tak zdravý rozvoj podnikatelského prostředí

v ČR. Nabízí poradenství k projektům a následnou pomoc při samotném uskutečnění investičních projektů. Dále vykonává činnost zprostředkovatele státní investiční podpory. Agentura také spravuje databázi podnikatelských nemovitostí a databázi českých dodavatelských firem. V neposlední řadě státní příspěvková organizace reprezentuje Českou republiku v zahraničí, kde se snaží získat a přilákat zahraniční investory, o které poté pečuje v rámci služby AfterCare a pomáhá jim reinvestovat jejich zisky (CzechInvest, b.r.b). Paní Menclová (2017) během našeho rozhovoru několikrát zdůrazňovala, že se agentura specializuje především na investice a jejich lákání do České republiky a k tomu využívá hlavně investiční pobídky.

Jak ukazuje zpráva Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (2017), CzechInvestu se daří dojednat důležité investice. Za rok 2016 agentura dohodla investice v celkové částce 64 miliard Kč. Tato hodnota se vztahuje celkem na 100 projektů, z čehož je 16 investičních projektů nových a 84 projektů je sjednáno s podniky, které již v České republice působí. Počet projektů se od roku 2009 zdvojnásobil, ale v porovnání s rokem 2014 bylo v minulém roce uzavřeno o 47 investičních dohod méně. Nejvíce investic by mělo proudit do výroby motorových vozidel a kovodělného a kovo zpracujícího sektoru, s čímž souvisí i jejich hlavní umístění do Ústeckého a Moravskoslezského kraje. Při nahlížení na statistiky vypracované CzechInvestem je nutno brát v potaz, že se investice týkají jen hlavních třech oblastí (zpracovatelský průmysl, technologická centra a centra strategických služeb), na které se agentura zaměřuje (Menclová, 2017). Druhým důležitým poznatkem je to, že se ve statistikách objevují příslibené investice, a nikoliv ty realizované. Jak mi ale vysvětlila paní Menclová (2017), přes 90 % všech příslibených investičních pobídek se poté skutečně zrealizuje. Ty, které zrealizované nejsou (ať už kvůli náhlé změně na globálním trhu, nebo vnitřnímu zakolísání podniku), znázorňují investice v řádu jednotek za rok a jsou tedy zanedbatelné.

5.3 Sdružení pro zahraniční investice

Sdružení pro zahraniční investice (AFI) podporuje již od roku 1996 příliv přímých zahraničních investic a s tím spojený export prostřednictvím členských firem, které poskytují poradenské služby jak investorům přicházejícím na náš trh, tak domácím inves-

torům při vstupu na zahraniční trh. Nabízené služby se mohou vztahovat na otázky účetnictví, inženýrství a výstavby, právního poradenství nebo personálního poradenství. Při své činnosti úzce spolupracuje s CzechInvestem (AFI, b.r.).

5.4 Česko-německá obchodní a průmyslová komora

Česko-německá obchodní a průmyslová komora (ČNOPK) je největší zahraniční hospodářskou komorou působící v České republice. Již od roku 1993 představuje nejbližší spojení ČR a SRN v oblasti hospodářské spolupráce, a to zejména díky poskytování informací o obou zemích na jejich trzích a stimulování vzájemné spolupráce. Skrze dceřinou společnost AHK Services pomáhá komora s podnikatelskými aktivitami jejích členů. Zásadním posláním komory je komunikace s představiteli politiky, se správními orgány a s veřejností, přičemž ČNOPK prosazuje především zájmy svých členů. Poslední funkci plní komora z pověření Spolkové republiky Německo – podporuje německý zahraniční obchod. V roce 2013 získala ČNOPK cenu za dlouholetou podporu investičního prostředí v ČR od agentury CzechInvest a Sdružení pro zahraniční investice. ČNOPK byla oceněna na základě úspěšné a záslužné aktivity, kterou komora vyvíjí pro rozvoj česko-německých hospodářských vztahů. Při udělování ceny byl největší důraz kladen na významné přenášení poznatků od soukromých subjektů do veřejné diskuze. Česko-německá obchodní a průmyslová komora také provádí a poté publikuje významný každoroční konjunkturální průzkum, který mapuje názory firem a investorů ohledně atraktivity a konkurenceschopnosti České republiky. Průzkum se dotýká čtyř hlavních témat, kterým se komora věnuje: odborné vzdělávání orientované na praxi, posilování právní jistoty, příznivé podmínky pro vývoj a výzkum a transparentnost, férová hospodářská soutěž a integrita. V rámci těchto témat se ČNOPK angažuje v návrzích určitých vylepšení, které poté prezentuje představitelům politiky či veřejné správy. V této práci je na průzkumy ČNOPK odkazováno. Pro širší pole působnosti komory existují tři regionální agentury rozmístěné rovnoměrně po České republice, a to v Plzni, Ostravě a v Brně (ČNOPK, b.r.).

Pro účely mé bakalářské práce jsem oslovila vedoucího oddělení pro investice a právo Petera Hrbíka, aby prezentoval nejen mínění Česko-německé obchodní a průmyslové komory, ale také svůj osobní názor jednotlivce získaný na základě svých zkušeností a každodenní spolupráce s představiteli německých firem.

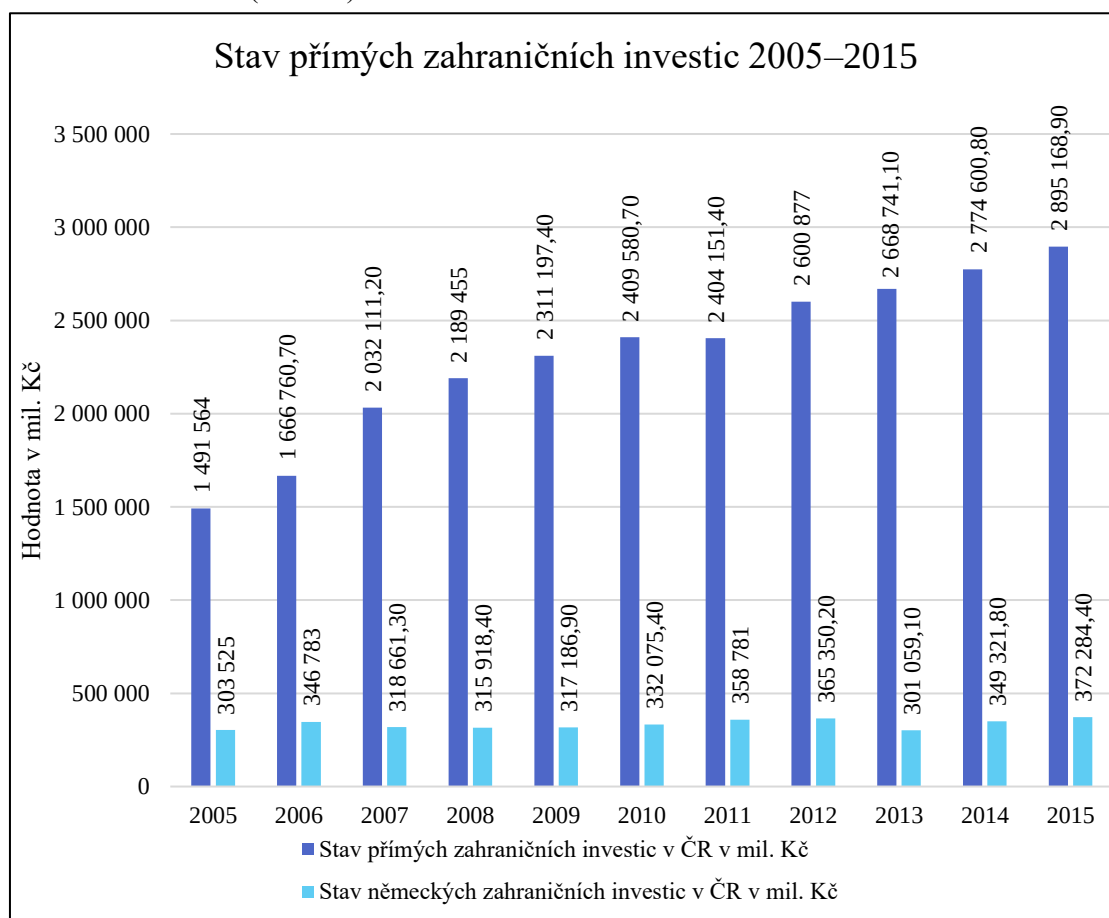
6 Německé přímé investice v ČR

Počet poboček, dceřiných či přidružených společností pocházejících z Německa je v České republice opravdu neopomenutelný. Firmy se světovou působností, jako např. Siemens, Škoda Auto, RWE, Miele, Robert Bosch, Continental a další, denně ovlivňují podnikatelské prostředí v České republice a zapojují ji tak do globálního dění (CzechInvest, 2017). Následující podkapitoly analyzují význam německých investic pro Českou republiku, jejich konkrétní efekty a to, proč německé podniky investují právě do ČR.

6.1 Vývoj německých přímých investic v České republice

Jelikož je spolupráce mezi Německem a Českou republikou dána historicky a společný obchod mezi zeměmi byl obnoveně pěstován již od dob pádu Berlínské zdi, je stav přímých zahraničních investic pocházejících z Německa poměrně vyrovnaný (Obr. 1).

Obr. 1: Porovnání stavu přímých zahraničních investic z Německa s celkovým stavem v ČR v letech 2005–2015 (mil. Kč)

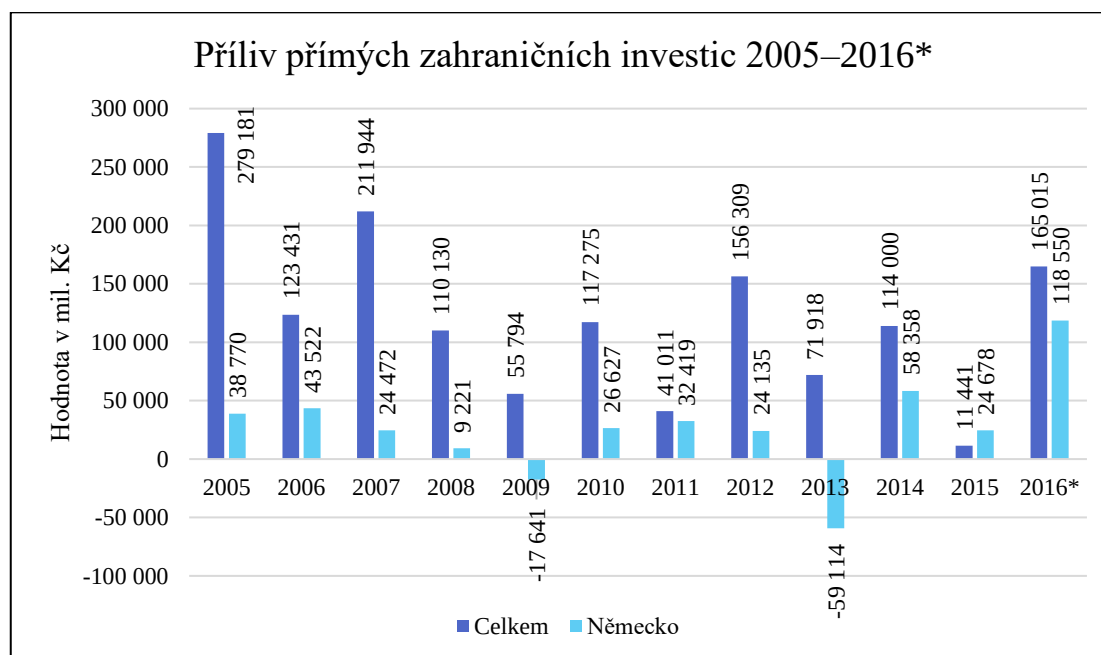
Zdroj: ČNB (2005–2017), vlastní zpracování

Vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004 umožnil ještě snadnější spolupráci zemí a tím nastartoval zahraniční investice, které se staly motorem exportu. Největší příliv celkových přímých zahraničních investic za sledované období tak nastal právě v roce 2005 (Obr. 2) a byl stimulován především privatizačními příjmy, investicemi již existujících zahraničních investorů, investicemi od nově přichozích investorů na český trh a poprvé příliv podpořila centra sdílených služeb, výzkumu a vývoje. Zvýšená aktivita zahraničních investorů je přisuzována aktivní činnosti státní agentury CzechInvest, která v roce 2005 zřídila divizi věnující se investicím a aplikovanému výzkumu a upravila svoje programy týkající se výzkumu a vývoje i poradenství (ČNB, 2005).

Za nárůstem stavu německých PZI o 43,3 miliard Kč představujícím 35 % celkového přílivu PZI do ČR v roce 2006 stála především složka reinvestovaný zisk, protože tvořila 80 % (34,7 miliard Kč) tohoto zvýšení. Přispěla k tomu například společnost Automotive Lighting, s.r.o., která na základě investice firmy Automotive Lighting Reutlingen, GmbH vytvořila 632 nových pracovních míst a rozšířila své prostory na výrobu a technologie (CzechInvest, 2008). Významný projekt zaštitila také společnost Lucas VARITY s.r.o. v hodnotě investice téměř 2 miliardy Kč. Oba dva projekty se vztahovaly na výrobu v automobilovém průmyslu (MPO, 2008).

Mírné poklesy stavu německých investic přinesly roky 2007 a 2008, které samozřejmě ovlivnilo působení hospodářské a finanční krize ve světě, kdy mohli mít němečtí investoři obavy o další vývoj v Evropě. Z Obr. 1 se může jevit, že přenesení krize do Evropy se na stavu německých PZI v České republice příliš neprojevalo, ale v rámci tokové veličiny jde jasně vidět, že krize v přílivu německých PZI roli sehrála. Z pohledu přílivu německých investic je patrný klesající trend od roku 2007 až do roku 2010, kdy nastalo oživení investiční aktivity ze strany Německa (Obr. 2). Snižování přílivu investic v tomto období je tedy spojeno hlavně s hospodářskou krizí, ale také s nízkými příjmy z privatizace (ČNB, 2007). Klesající tendence byla ukončena po roce 2009, kdy byla hodnota přílivu záporná, což znamená, že byl odliv přímých zahraničních investic z České republiky do Německa vyšší nežli příliv v opačném směru, a to o 17,6 miliard Kč. Mezi lety 2009 a 2013 do České republiky ročně proudily německé investice v průměrné výši 27,7 miliard Kč, z čehož vyplývá, že se meziroční příliv přímých zahraničních investic z Německa nedostal ani na předkrizovou úroveň, kdy činil v roce 2006 43,5 miliard Kč.

Obr. 2: Porovnání přílivu přímých zahraničních investic z Německa s celkovým přílivem do ČR v letech 2005–2016* (mil. Kč)

Zdroj: ČNB (2005–2017), vlastní zpracování, 2016* – předběžná data

V roce 2013 se opakovala situace z roku 2009, kdy proudilo více investic z České republiky do Německa. Tentokrát byl však pokles v přílivu německých PZI větší. Stejně jako v roce 2009 bylo snížení způsobeno především poklesem položky ostatní kapitál o 19 miliard Kč v důsledku splácení úvěrů německých dceřiných společností u jejich mateřských společností (ČNB, 2009). V roce 2013 byla situace založena na stejném principu, avšak složka ostatní kapitál se meziročně snížila o 89 miliard Kč a celkové snížení přílivu PZI z Německa činilo 59,1 miliard Kč. Podrobný přehled o tom, jak se měnila struktura přílivu přímých zahraničních investic z Německa, poskytuje Tab. 5.

Rok 2013 byl pro Českou republiku v rámci česko-německé spolupráce problémový. Podle konjunkturálního výzkumu, který každoročně provádí Česko-německá obchodní a průmyslová komora a jehož dotazovaní jsou převážně němečtí investoři, hodnotilo ekonomickou situaci v tomto roce 32 % firem jako špatnou a pouhých 9 % ji označilo za dobrou. Jejich mínění bylo velmi pesimistické, což dokazuje jen 14 % dotázaných, kteří věřili, že se české hospodářství zlepší a třetina si dokonce myslela, že se ještě zhorší (ČNOPK, 2016a). To bylo jistě ovlivněno ekonomickou výkonností naší země, která nebyla příliš prosperující. HDP již druhý rok po sobě mělo klesající tendenci, rok 2013 přinesl jeho pokles o 0,53 %. Až v roce 2014 se dostavil růst o 1,95 % a česká

ekonomika se nastartovala (OECD, 2016). Inflace byla roku 2012 dokonce nejvyšší za posledních 10 let, a to 3,3 %. O rok později byla míra inflace 0,4 % a od té doby se toto procento stále snižuje na základě inflačního cíle ČNB (ČSÚ, 2016).

V roce 2014 se dostavil příliv německých PZI ve výši 58,3 miliardy Kč, který tvořil 51% podíl na celkovém přílivu PZI do ČR. Pohled německých investorů se začal zlepšovat, což dokazuje fakt, že 41 % investorů v tomto roce věřilo ve zlepšení ekonomické situace a 88 % dotazovaných by pro svou investici zvolili opět Českou republiku (ČNOPK, 2016a). Došlo k navýšení stavu německých přímých zahraničních investic o 48,3 miliard Kč, jelikož oživení české ekonomiky motivovalo dceřiné společnosti k čerpání nových úvěrů od svých mateřských společností. Jak ukazuje Tab. 5, složka ostatní kapitál, která představuje nejdůležitější složku německých PZI, se zvýšila o 36,9 miliard Kč (ČNB, 2014b). Tento růst o 16 % jde ruku v ruce s růstem světových přímých zahraničních investic, které během let 2014 a 2015 vzrostly o 35 % (UNCTAD, 2016). Rok 2015 prezentuje pokles jak v přílivu celkových PZI do ČR, tak v přílivu německých. Celkový pokles přílivu PZI byl způsoben vývojem v úvěrech, které činily -77,7 miliard Kč oproti roku 2014, protože mateřské společnosti více splácely své úvěry od mateřských společností, nežli čerpaly nové. Pokles v přílivu německých PZI je vidět také především u složky ostatní kapitál, což je logické po předchozím velkém nárůstu z roku 2014, jelikož německé dceřiné společnosti nečerpaly již tolik nových úvěrů (ČNB, 2017).

Tab. 5: Složky toku německých přímých investic v letech 2005–2016* (mil. Kč)

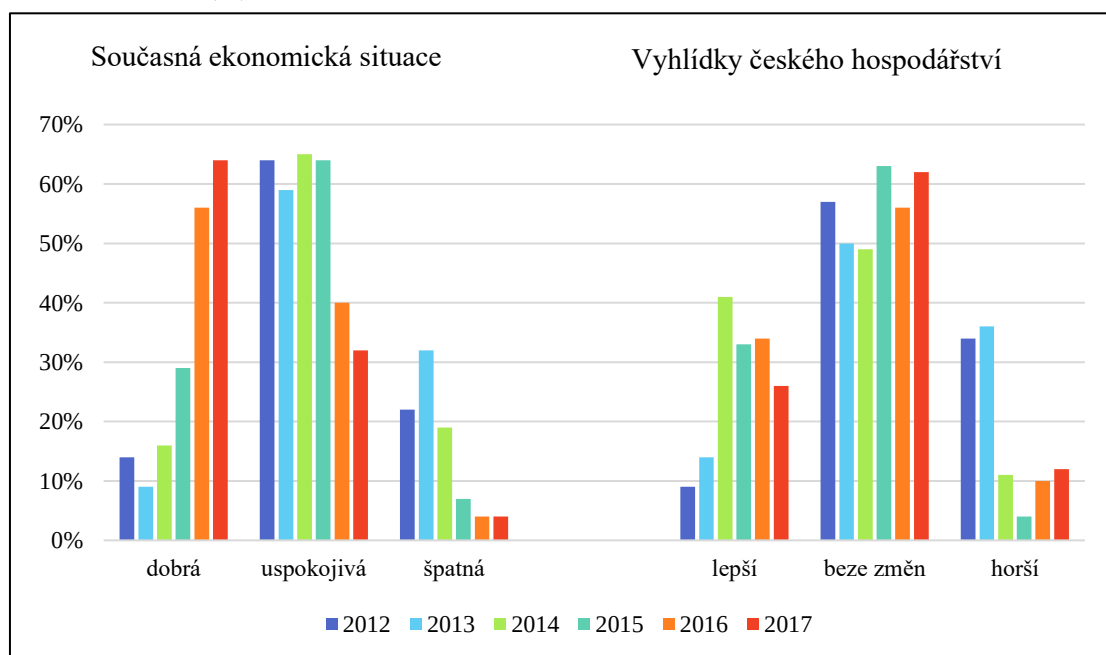
	Základní kapitál	Reinvestovaný zisk	Ostatní kapitál
2005	13 643,9	23 650,6	1 475,0
2006	7 212,0	34 751,6	1 558,3
2007	-18 651,7	32 441,8	10 681,9
2008	7 075,1	5 014,2	-2 868,3
2009	1 345,8	217,7	-19 204,8
2010	201,5	15 336,0	11 089,6
2011	-1 592,9	21 718,7	12 292,7
2012	1 883,5	19 594,1	2 657,8
2013	6 584,2	23 479,2	-89 177,2
2014	-2 875,7	24 264,0	36 969,5
2015	-3 141,5	18 453,1	9 366,4
2016*	27 486,2	26 021,2	65 042,6

Zdroj: ČNB (2005–2017), vlastní zpracování, 2016* – předběžná data

Česká národní banka (2017) publikovala předběžná data pro rok 2016, z kterých jde vidět, že složky PZI základní kapitál a ostatní kapitál by měly dosáhnout rekordních hodnot. Příliv německých PZI by měl být 118,5 miliard Kč, což by tvořilo 72 % celkového přílivu PZI do České republiky.

Očekávaný vývoj přílivu německých investic jednoznačně potvrzuje výsledky konjunkturálního výzkumu ČNOPK. V roce 2016 hodnotilo 56 % dotázaných německých investorů současnou ekonomickou situaci jako dobrou, což je o 27% bodů více než v roce předchozím a o 40% bodů více než ve zmiňovaném roce 2014 (Obr. 3). Pozitivní je také to, že podniky hodnotí svoji ekonomickou situaci stejně optimisticky jako současnou ekonomickou situaci v ČR a téměř polovina má v úmyslu zvyšovat investiční výdaje a počet pracovních míst. Podobné nadšení zaznamenala Česko-německá obchodní a průmyslová komora naposledy při hospodářské konjunktře chvíli před tím, než začala hospodářská krize v roce 2008 (ČNOPK, 2016a). Spokojenost převážně německých investorů potvrzuje aktuálně konjunkturální průzkum z prvního čtvrtletí roku 2017, kdy současnou ekonomickou situaci ČR vidí pozitivně ještě více podniků než v roce 2016. Na druhou stranu lze z Obr. 3 vidět, že horší vyhlídky na další rok očekává jednou tolik podniků jako v roce 2015, i když se stále jedná jen o 12 % z celku. Obavy jsou pochopitelné vzhledem k bezpečnostní, imigrační a politické situaci ve světě (ČNOPK, 2017).

Obr. 3: Srovnání hodnocení současné ekonomické situace a vyhlídek českého hospodářství v letech 2012–2016 (%)

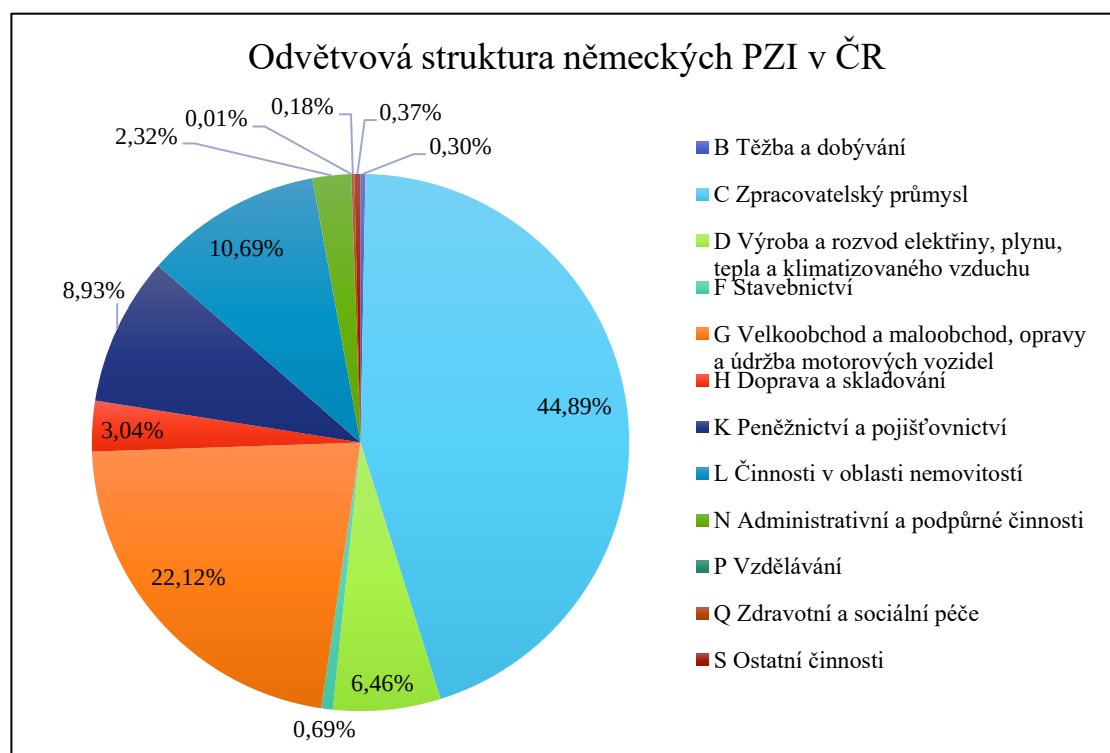

Zdroj: ČNOPK (2016a), ČNOPK (2017), vlastní zpracování

6.2 Odvětvová struktura německých PZI

Německé firmy působí tradičně hlavně ve zpracovatelském průmyslu. V roce 2015 činil podíl německých investic ve zpracovatelském průmyslu 45 % z celkových německých investic (Obr. 4). S velkým odstupem, při použití kategorizace NACE Rev. 2 (viz Příloha 1), druhé místo zastává skupina G s názvem Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel tvořící 22 %. Němečtí investoři jsou k aktivitě ve zpracovatelském průmyslu motivováni jednak ze strany vlády investičními pobídkami a přispívá k tomu nepochybně i tradice České republiky, jakožto ekonomice na průmyslu vybudované. V souvislosti s poskytováním přímých zahraničních investic do České republiky v odvětví výroby je často pozice České republiky podhodnocována. Hovoří se o ČR jako o montovně součástek, jejíž výstupy sice podporují vývoz, ale nepodává to jasnou představu o tom, jakou přidanou hodnotu se Česká republika podílela (Štěrbová, 2017). Podle dat WTO (2016) se Česká republika v roce 2015 podílela na zapojení do globálních hodnotových řetězců 64,7 % z celkového vývozu země, přičemž 28 % bylo zprostředkováno právě přes Německo jakožto největšího prostředníka.

Obr. 4: Stav přímých německých investic v ČR v roce 2015 podle odvětví na základě kategorizace NACE Rev. 2 (%)

Zdroj: ČNB (2017), vlastní zpracování

Díky tomu, že je Česká republika závislá na hodnotových řetězcích v rámci zahraničního obchodu s Německem, je opomíjen fakt, že mnoho německých firem plánuje v současnosti umístit do České republiky výzkumná a vývojová centra. CzechInvest (2016) uvádí, že se stále zvětšuje počet hi-tech projektů, které přináší vyšší přidanou hodnotu. V roce 2015 tyto projekty tvořily 30 % všech sjednaných projektů, o rok později byl již každý čtvrtý projekt hi-tech. Příkladem může být například firma Robert Bosch s.r.o., která má v plánu do České republiky umístit právě vývojové a výzkumné centrum (Ježková, 2017).

Nicméně i přes snahu nalákat investory pro umístění technologických center, německým přímým investicím stále dominuje a podle mého názoru vždy bude dominovat zpracovatelský průmysl, jelikož je tento vztah založený na dlouholeté tradici a zvyklosti. Zprávy CzechInvestu tak sice na jednu stranu upozorňují na narůstající podíl projektů s vyšší přidanou hodnotou, ale po prozkoumání příslibených investičních pobídek je zřejmé, že nejhodnotnější a nejdůležitější investice proudí právě do výroby. Největší investice dojednaná CzechInvestem (2016) za rok 2015 spadala pod zpracovatelský průmysl a byla sjednaná s německou firmou INA Lanškroun, s.r.o. Hodnota investice, která se uskuteční v rámci expanze do výroby motorových vozidel, je 2,5 miliardy Kč a vytvoří 900 pracovních míst. Stejný vývoj proběhl i v loňském roce, kdy nejhodnotnější investice ze zahraničí pocházela z Německa do výroby motorových vozidel. Byla v podobné výši a stála za ní společnost Benteler International AG, která zafinancuje výrobu ocelových a hliníkových částí automobilových karosérií (CzechInvest, 2017a).

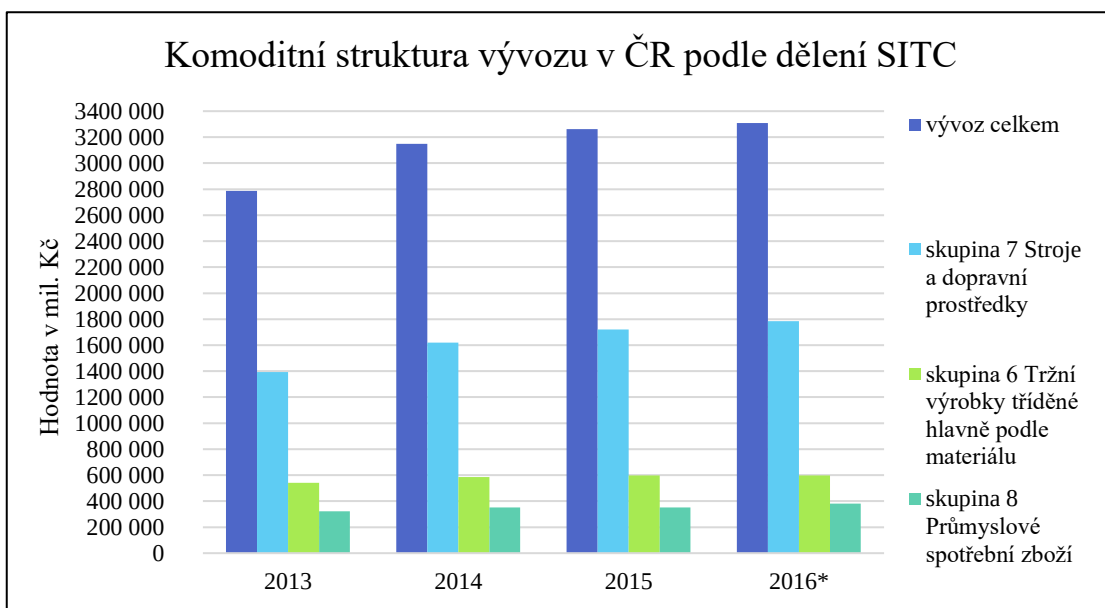
6.3 Vliv PZI na vzájemný obchod

Pro zkoumání česko-německé hospodářské spolupráce je vhodné použít obchodní bilanci České republiky. Pokud se na vývoz České republiky podle principu změny vlastnictví nahlédne z pohledu komoditní struktury dle členění SITC (Příloha 2), nejvíce se vyváží zboží skupiny 7 Stroje a dopravní prostředky. Během minulých tří let hodnota vývozu této skupiny rapidně vzrostla, a to až na 1,7 bilionu Kč v roce 2015. Přitom 34 % tvoří automobily. V roce 2016 je předpokládaná hodnota 1,8 bilionu Kč (ČSÚ, 2017a). Velký nárůst skupiny 7 je přisuzován právě přímým zahraničním investicím plynoucích především z Německa. Tato skupina je téměř jediná, která drží obchodní

bilanci kladnou, protože sama vykazuje bilanci přes 400 miliard Kč, což jen dokazuje, že je naše ekonomika silně založená na zpracovatelském průmyslu.

Další významné skupiny pro český vývoz jsou skupina 6 Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu a skupina 8 Průmyslové spotřební zboží (Obr. 5). U dovozu jsou tendence i zastoupení skupin velmi podobné. Skupina 7 opět dominuje, nyní ale s nižší hodnotou. Největší rozdíl jde vidět u skupiny 5 Chemikálie a příbuzné výrobky, která má zápornou obchodní bilanci.

Obr. 5: Porovnání celkového vývozu a vývozu skupiny 6, 7 a 8 na základně komoditní struktury dle členění SITC v národním pojetí v letech 2013–2016 (mil. Kč)

Zdroj: ČSÚ (2017a), vlastní zpracování, 2016* – předběžná data

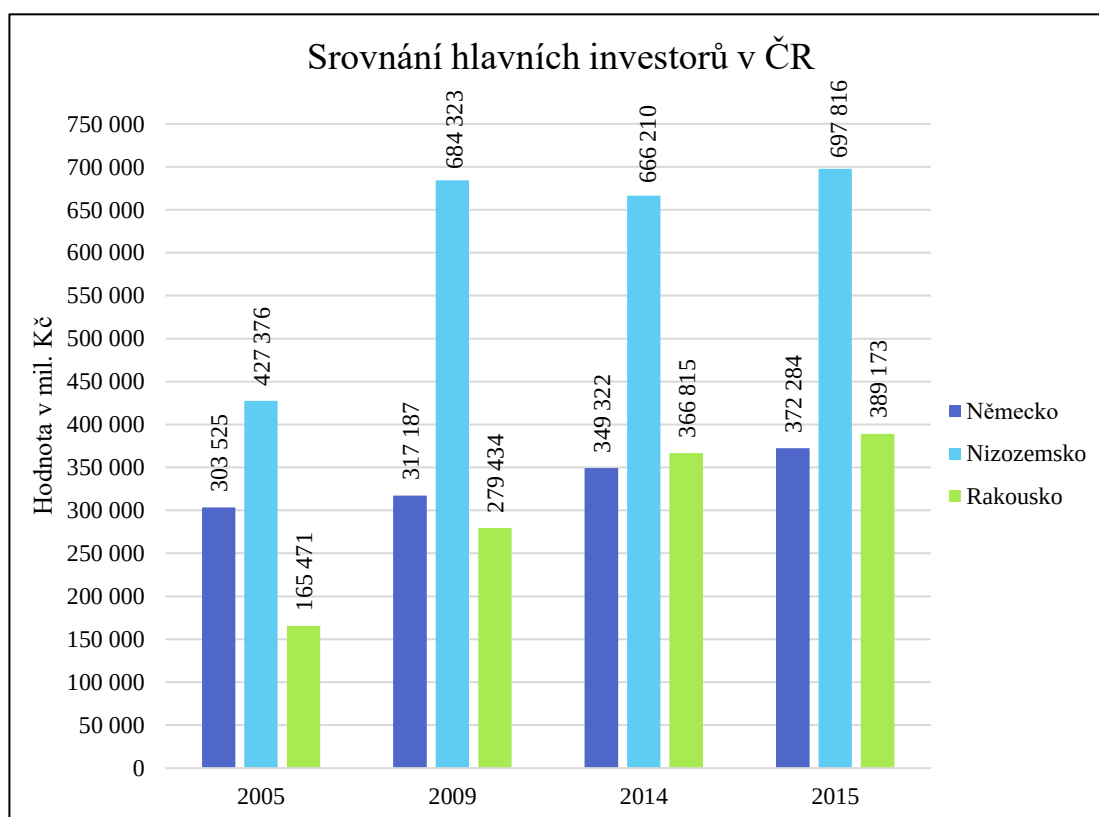
Podle dat Českého statistického úřadu (2017b) je celkový vývoz České republiky primárně podpořen vývozem do SRN, jelikož jeho podíl činí 32 % z celkového vývozu. Ve srovnání s dalšími hlavními partnery ČR je to podíl naprosto dominantní a pro naši zemi nezastupitelný. Vývozy do ostatních sousedních států jsou podstatně nižší, například vývoz do Slovenska se podílí na celkovém vývozu 10 %, vývoz do Polska 6 % a vývoz do Rakouska jen 4 %. V rámci dovozu jsou tendence velmi podobné, až na vyšší zastoupení Číny, která se účastní z 10 % na celkovém dovozu následována Polskem s 9 %. Německo statistikám opět dominuje a pochází z něj 27 % dovozu. Důležité je si uvědomit, že vývoz do Spolkové republiky Německo je z nadpoloviční většiny tvořen skupinou 7 Dopravní stroje a prostředky. Podle CzechInvestu (2017) je přes 90 % investičních pobídek uděleno právě v rámci zpracovatelského průmyslu. A jelikož

je to právě zpracovatelský průmysl, kam proudí nejvíce přímých německých investic viz Obr. 4, lze konstatovat, že přímé zahraniční investice proudící z Německa mají pozitivní vliv na vzájemný obchod.

6.4 Význam německých investorů

Německo dlouhodobě patří mezi hlavní TOP 3 investory vysílající svoje finance do České republiky. V roce 2005 obhájilo hned za Nizozemskem, které mělo stav PZI v ČR o 123,85 miliard větší, 2. pozici s celkovým stavem investic realizovaných v České republice 303,5 miliard Kč. O rok později se rozdíl mezi Nizozemskem a Německem téměř ztrojnásobil. Na druhé pozici Německo setrvalo až do roku 2013, kdy ho poprvé předstihlo Rakousko, které si v rámci stavu celkových PZI z jednotlivých zemí drží 2. místo až dodnes (Obr. 6). Rozdíl mezi stavy přímými zahraničními investicemi z Rakouska a Německa je dva roky po sobě podobný. V roce 2015 činil 17,5 miliard Kč, o rok později to bylo 16,8 miliard Kč.

Obr. 6: Stav přímých zahraničních investic z Německa, Rakouska a Nizozemska: porovnání let 2005, 2009, 2014 a 2015 (mil. Kč)

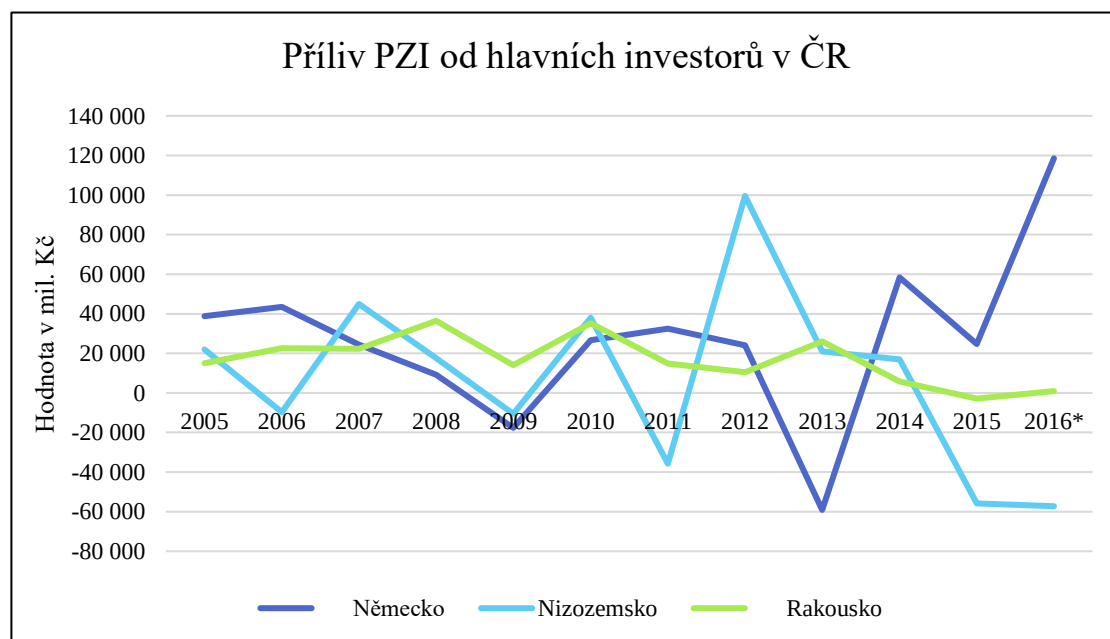

Zdroj: ČNB (2006–2017), vlastní zpracování

Pokud se však na investice pocházející ze zmíněných tří zemí nahlédne z tokového hlediska, lze jasně identifikovat, že právě německé investice jako jediné udržují v současnosti rostoucí trend v jejich přílivu. Jak již bylo zmíněno, podle předběžných dat České národní banky (2017) by měl příliv německých investic tvořit 72 % celkového přílivu PZ do ČR, zatímco podíl rakouských investic bude pravděpodobně pouze 1%. U Nizozemska by měl nastat větší odliv PZI.

Z Obr. 7 je patrné, že příliv investic plynoucích z Rakouska je nejvyrovnanější, bez větších výkyvů. Jeho procentuální průměrný podíl za posledních 11 let (bez započtení předběžných dat roku 2016) na celkovém přílivu PZI do České republiky je 17 %, a tedy 18,2 miliard Kč. Příliv PZI z Nizozemska přichází ve vlnách, mezi kterými jsou větší propady, což ovlivňuje průměrnou hodnotu přílivu za posledních 11 let. Průměrný příliv z Nizozemska za uvedenou dobu činí pouze 13,4 miliardy Kč, a to je o 5,2 miliard Kč méně než průměrný příliv z Německa, který se na celkovém přílivu podílí 31 % (ČNB, 2006–2017).

Obr. 7: Vývoj přílivu PZI z Německa, Nizozemska a Rakouska v letech 2005–2016* (mil. Kč)

Zdroj: ČNB (2006–2017), vlastní zpracování, 2016* – předběžná data

Při porovnávání našich hlavních investorů je nutné zohlednit nejen výši investice, ale také počet projektů. Právě v počtu jednotlivých projektů a realizovaných investic nemůže Spolková republika Německo v rámci zpracovatelského průmyslu, technologických center a strategických služeb žádná země konkurovat. Podle CzechInvestu (2017)

Německo v roce 2016 přislíbilo 20 investičních projektů, Rakousko 10 a Nizozemsko pouze 7. To také vysvětluje fakt, že nizozemské investice do České republiky proudí nárazově, protože jsou v menším počtu a vyšší hodnotě. Význam německých investorů ještě potvrzuje postupné umístění projektů v rámci statistiky TOP 10 investičních projektů za minulý rok. Zatímco Nizozemsko se svým projektem od firmy Wrigley Confections ČR, kom. spol. zaujímá 4. příčku a Rakousko s projektem podniku Engel strojírenská spol. s r.o. 6. příčku, německé projekty figurují v tomto žebříčku třikrát, a to na 2., 5., a 7. pozici.

Význam investic proudících z Německa potvrzuje i zpráva Ministerstva průmyslu a obchodu (2017), která konstatuje, že v roce 2016 CzechInvest uzavřel nejvíce investičních projektů právě s Německem. Hodnota těchto 20 projektů, které vytvoří 3 295 pracovních míst, činí 9,3 miliardy Kč. Nejvýznamnější zahraniční již zmiňovaný projekt dojednaný v minulém roce pochází z Německa. Jmenuje se Benteler International Aktiengesellschaft a spadá do sektoru Výroby motorových vozidel s celkovou výší investice 2,5 miliard Kč. Projekt by měl vytvořit 576 pracovních míst v Ústeckém kraji. Nejedná se o jediný projekt pocházející z Německa, který spadá pod TOP 10 projektů roku 2016. Další byl uzavřen také v sektoru Výroby motorových vozidel s firmou Robert Bosch spol. s r.o., která zainvestuje do ČR 1,7 miliard Kč a vytvoří tak 505 pracovních míst v Jihočeském kraji. V obou případech se jedná o expanzi již působících firem v České republice.

I když je tak Rakousko při porovnání celkového stavu PZI v ČR před Německem, co se týče zpracovatelského průmyslu, je tomu naopak. Německo v rámci zpracovatelského průmyslu investuje téměř třikrát tolik jako Rakousko a jen o 20 miliard méně než Nizozemsko. Přičemž i hodnota investic v jednotlivých oddílech na základě kategorizace NACE Rev. 2 je rozdílná. Nizozemské firmy nejvíce investují do výroby počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení, zatímco Německo již tradičně do výroby základních kovů, hutního zpracování kovů, kovových konstrukcí a kovodělných výrobků, strojů a zařízení a v neposlední řadě do výroby motorových vozidel (ČNB, 2017).

6.5 Motivy německých investorů

Podle UNCTADu (2016) si manažeři celého světa myslí, že další pozitivní vývoj v tocích přímých zahraničních investic ovlivní v první řadě stav ekonomiky Spojených států amerických, dále také technické změny zahrnující digitální ekonomiku, regionální dohody jako např. TPP, RCEP a TTIP, globální urbanizace, stav ekonomiky Evropské unie a rozvíjejících se zemí Asie. Naopak případný pokles v přílivu přímých zahraničních investic by přisoudili geopolitické nejistotě, terorismu, dluhovým problémům a kybernetickým hrozbám.

K přílivu přímých zahraničních investic z Německa patří totiž nepochybně otázka, proč si němečtí investoři vybírají právě naši zemi. Při výběru České republiky německými firmami však jistě hrají roli mnohem konkrétnější faktory, než je stav americké ekonomiky nebo proces regionálních dohod. V dubnu roku 2016, stejně jako v letošním roce, získala Česká republika první místo v žebříčku nejatraktivnějších zemí pro německé investory, a to mezi 16 zeměmi střední a východní Evropy. V těsném odstupu následuje Polská a Slovenská republika. Přitom 93 % manažerů převážně německých firem uvedlo, že by pro svoji investici zvolili opět Českou republiku (ČNOPK, 2017).

Proč německé investory láká Česká republika a co je motivuje k opětovným investicím, jsem zkoumala především na názoru institucí, a to díky osobní konzultaci s již zmiňovanou vedoucí oddělení pro komunikaci v CzechInvestu Petrou Menclovou, díky korespondenci se zahraničním zástupcem CzechInvestu v Německu Barborou Račan Ježkovou a díky osobní konzultaci s vedoucím oddělení pro investory & právo v Česko-německé obchodní a průmyslové komoře Peterem Hrbíkem.

6.5.1 Osobní konzultace a korespondence CzechInvest

Podle Petry Menclové (2017) se jedná o kombinaci různých motivů a nelze tak pocho-
pitelně jednoznačně určit jeden motiv německého investora. Jako první ale zmínila to, že je Česká republika centrem Evropy, což je výhodná pozice pro dění v mezinárodním prostředí, a do Německa je to blízko. Hned dále uvádí faktor, který podle ní německé firmy zvažují a v čem jim Česká republika vychází vstříc, a to jak se v České republice žije. Pro německé investory je podstatné, zda manažer, kterého do České republiky přemístí, bude mít jít kam za kulturou a sociálním životem. Manažeři z Německa většinou

přicházejí s celými rodinami a vyžadují tak kvalitní bydlení, pestrou nabídku zájmových aktivit a škol. S tím je spjat i bezpečnostní faktor, který zvláště v posledních letech plných teroristických útoků a migračních toků nabývá na důležitosti a Česká republika se zatím ještě stále jeví jako země bezpečná. V neposlední řadě podniky ovlivňují dlouhodobé, hluboce zakořeněné a pozitivní vztahy mezi oběma zeměmi.

Jako hlavní lokalizační makroekonomické faktory uvádí Menclová (2017) vyvinutou dopravní infrastrukturu České republiky, která může v Evropě konkurovat na vyšší úrovni a samozřejmě systém investičních pobídek, který je podle ní velkým bonusem pro německé investory. Mezi důležité mikroekonomické lokalizační faktory řadí především vzdělanou pracovní sílu.

Ježková (2017) názor doplňuje neopomenutelnou důležitostí nákladové stránky projektu, což zahrnuje hlavně cenu pozemků a výstavby. Dle jejího mínění němečtí investoři velmi oceňují ČR kvůli pracovní síle, protože její kvalita je srovnatelná s německou pracovní silou, ale mzdové náklady jsou v porovnání s ní mnohem nižší. V neposlední řadě investory ovlivňuje stabilní ekonomické a politické prostředí.

Za nevýhodu při lákání německých investic lze považovat míru vnímané korupce a administrativní zátěž podnikání (Menclová, 2017).

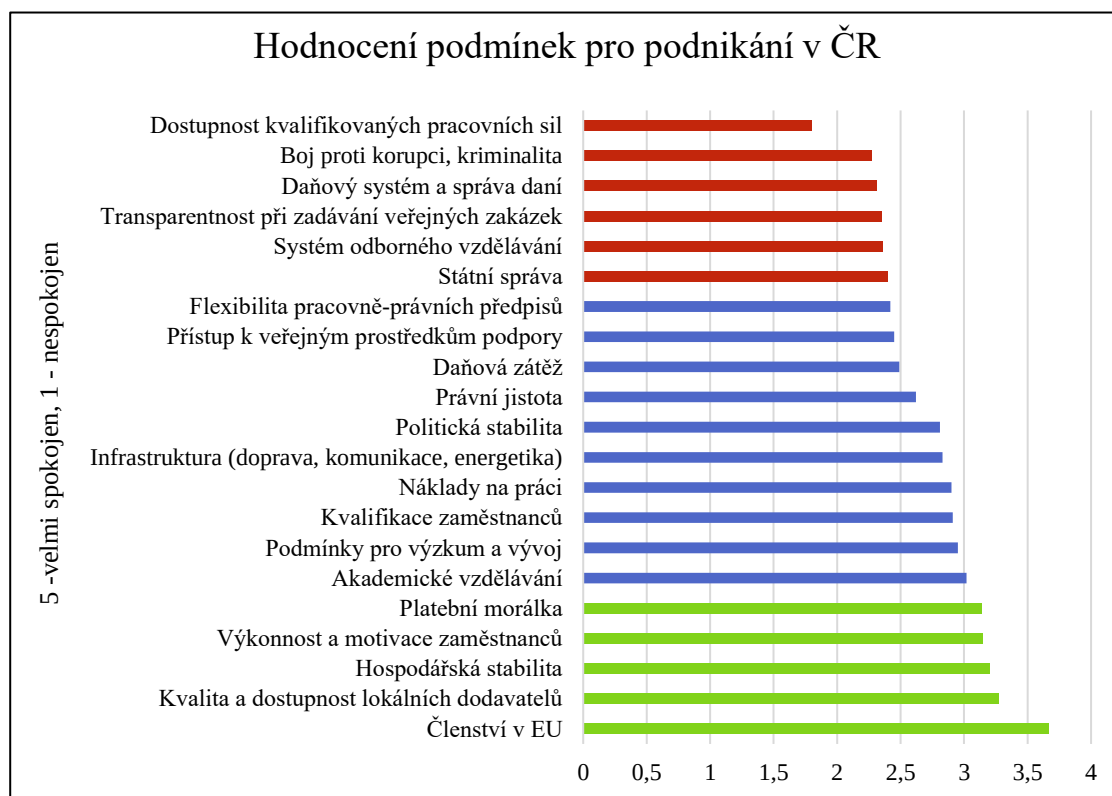
6.5.2 Osobní konzultace ČNOPK

Peter Hrbík (2017) se při vyslovení prvního motivu shoduje s Petrou Menclovou. Centrální poloha České republiky a napojení podniků s německou účastí na dálnice je podle něj tím, co Českou republiku dělá konkurenceschopnější při získávání investičních projektů. Největším konkurentem je pro ni Polsko, kde by investoři ušetřili sice více na mzdách, ale logistické náklady by tuto výhodu oslabily. Na základě jeho slov ovlivňují členy Česko-německé obchodní a průmyslové komory především mikroekonomické lokalizační faktory a největší vliv na podnikatele má cena – ať už jde o cenu pracovní síly nebo cenu energií a nemovitostí. Ve všech případech zaplatí firmy v ČR méně než v jejich domácí zemi – u pracovní síly tak ušetří až 2/3 mzdových nákladů. Dalším faktorem je nižší daňová zátěž. Zatímco v ČR je daň z příjmu právnických osob pevně stanovena na 19 %, v SRN je systém daní daleko progresivnější a komplikovanější. Samotná daň z příjmu právnických osob má sazbu 15 %, ke kterým se připočítává ještě živnostenská

daň⁴ a solidární příplatek⁵. Celková daňová zátěž po sečtení všech tří položek může dosahovat až 30 % (BMF, 2016). Pan Hrbík také uvádí, že od roku 2015 nabízí Česká republika německým podnikům dostupnější kvalifikovanou pracovní sílu a dobré podnikatelské prostředí. V neposlední řadě zmiňuje bezpečnost a stabilitu státu.

Na základě průzkumu Česko-německé obchodní a průmyslové komory (2017) jsou němečtí investoři v ČR spokojeni především s tím, že je Česká republika členem Evropské unie, dále s kvalitou a dostupností lokálních dodavatelů a hospodářskou stabilitou (Obr. 8). Na druhou stranu existují faktory, se kterými investoři pocházející převážně z Německa spokojení nejsou. Nejhůře hodnotí dostupnost kvalifikovaných pracovních sil, hned poté boj proti korupci a kriminalitě, daňový systém a správu daní následovanou transparentností při zadávání veřejných zakázek a systémem odborného vzdělávání (ČNOPK, 2017).

Obr. 8: Podmínky podnikání v ČR hodnoceny podle spokojenosti převážně německých investorů

Zdroj: ČNOPK (2017), vlastní zpracování

⁴ Živnostenská daň a určení její výše leží v rukou jednotlivých obcí, a proto se liší její výše pro jednotlivé podniky. Pohybuje se kolem 13-15 % (BMF, 2016).

⁵ Solidární příplatek představuje 5,5 % ze sazby daně z příjmu (BMF, 2016).

6.6 Efekty PZI na Českou republiku

Jelikož 21,9 % zahraničního kapitálu České republiky od roku 1993 ovládá téměř čtyři tisíce německých podniků, odráží se jejich činnost na fungování celé české ekonomiky (AMSP, 2016). Podle institucí působících v česko-německé spolupráci převažují pozitivní efekty působící na Českou republiku.

6.6.1 Osobní konzultace a korespondence CzechInvest

Podle zahraničního zástupce CzechInvestu, Račan Barbory Ježkové (2017), která sídlí ve Spolkové republice Německo, mají německé investice pro Českou republiku řadu pozitiv. Dochází díky nim k tvorbě nových pracovních míst, a to nejen přímo u podniků, ale také u ostatních společností, které se stanou dodavateli německým firmám. Německé přímé investice dále umožňují přesun technologického i manažerského know-how a zvyšování produktivity. Paní Ježková se domnívá, že investice z Německa nevedou pouze k spolupráci ve výrobě, jak je všeobecně známo, jelikož je Česká republika tradiční průmyslovou zemí, ale díky dlouhodobým vztahům vzniká spolupráce i v oblasti inovací, výzkumu a vývoje. Aktivita německých firem zahajují novou tendenci, a to vytváření vývojového centra nebo centra strategických služeb namísto pouze rozšiřování výroby. Německý management je již dokonale seznámen s českým podnikatelským prostředím, ve kterém téměř bezchybně fungují výrobní aktivity, a proto začíná přemýšlet i nad umístěním vývojových center. Příkladem je pro český trh velmi významná společnost Robert Bosch, která v následujících letech rozšíří nejen své výrobní, ale i výzkumné a vývojové aktivity v České republice.

Negativní efekty demonstruje Ježková (2017) na regionálním trhu práce, kdy německá firma může obsazovat nově vytvořená pracovní místa zaměstnanci z jiných společností.

6.6.2 Osobní konzultace ČNOPK

Pan Hrbík (2017) se ve svých názorech od zástupců CzechInvestu příliš neliší. Hlavní pozitivní efekty jsou dle něj vytvoření pracovních míst, příliv technologie a know-how. Vysvětluje, že se vznikem nových pracovních míst díky investici pocházející ze SRN roste počet pracovních nabídek, které vyžadují znalost německého jazyka, což má dopad na výběrová řízení. Pokud se na vedoucí pozici hlásí více uchazečů, kteří jsou

schopni plynule komunikovat v německém jazyce, často firmy neobsadí pouze původně nabízené místo, ale zaměstnají klidně i jednoho či dva zaměstnance navíc. To je výborná motivace pro české obyvatele, aby zlepšovali svoji úroveň v jazyce, který je pro většinu obyvatelstva až tím druhým a méně využívaným. V roce 2014 komunikovalo vcelku bezproblémově (plynně nebo aktivně) 20 % obyvatelstva německy, což je skoro o polovinu méně, než je tomu u anglického jazyka. Pasivní znalost německého jazyka má 23 % obyvatelstva, vůbec žádnou znalost potom necelých 60 % (STEM, 2014).

Hrbík (2017) potvrzuje tendenci přesouvání či budování výzkumných a vývojových center do České republiky. Od roku 2014 eviduje ČNOPK strmý nárůst poptávky po projektových řešeních zejména ve středně velkých společnostech a tento trend bude podle jeho názoru čím dál více rostoucí. Pojem montovna tak bude postupně ubírat na významu.

Největší důraz však klade pozitivnímu efektu na rozvoj a podporu školství. S ohledem na příliv manažerů a vedoucích pracovníků z Německa s celými rodinami vznikla v Praze Německá škola (Deutsche Schule Prag), která získala ocenění Vynikající Německá zahraniční škola od německého Ústředí pro zahraniční školství (DSP, b.r.) a přispívá tak k šíření znalostí německého jazyka. Další pozitivní efekt spojený se školstvím je spolupráce německých firem se školami. V současnosti se 50 % z nich podílí na spolupráci se středními i vysokými školami technického typu. Studentům nabízejí stipendia nebo školí jejich učitele, ale to není dostatečné. Německé firmy proto pod záštitou právě Česko-německé obchodní a průmyslové komory soustavně usilují o to, aby se v České republice změnil, tedy především zefektivnil a zlepšil, vzdělávací systém, protože s ním nejsou spokojeni (Hrbík, 2017). Podle konjunkturálního průzkumu ČNOPK (2016b) má 85 % z 210 dotazovaných podniků potíže se zaměstnáním absolventů s výučním listem a téměř stejné procento je přesvědčeno, že změna vzdělávacího systému k praktičtějšímu postoji by měla situaci v dostupnosti pracovníků zlepšit. Nedostatek podniky pocítují i u vysokoškolských absolventů. Německé firmy vyžadují iniciativu od státu, ale 40 % z nich je ochotno změnu finančně zaštitit, konkrétně pak 82 % firem by převzalo zodpovědnost za výplatu odměny žákům, 77 % by uzavřelo učební smlouvu se žákem a 68 % by se rádo účastnilo na závěrečných zkouškách. Němci mají duální systém vzdělávání velmi osvědčený a nadpoloviční většina dotazovaných podniků tento systém požaduje i v České republice. Podle vlastních slov pana Hrbíka je to velký a přetrvávající

problém, protože jak sám řekl: „*Pokud Česká republika nezmění rychle vzdělávací systém, bude čelit obrovskému problému a ztratí svoji konkurenceschopnost. Německé firmy dají přednost například Slovensku, které už od loňského roku využívají duální vzdělávání.*“ (Hrbík, 1. 3. 2017)

Vliv snažení německých společností je natolik silný, že Ministerstvo školství zavádí reformu financování školství, která by měla při rozdělování finančních prostředků do škol brát v potaz kromě počtu přijatých studentů i atraktivitu učebního oboru. Reforma obsahuje pár znaků typických pro duální vzdělávání, ale o kompletní systém nepůjde. Platná bude od roku 2019 (MŠMT, 2016). Je tedy zřejmé, že mezi pozitivní efekt lze zařadit snahu německých investorů o zlepšení mínění společnosti na řemeslná povolání a celkové situace na trhu práce. Namísto toho, aby se propuštění lidé hlásili na Úřad práce, získávají ihned nové zaměstnání, které si mohou ještě vybírat. Tento fakt staví Českou republiku na první místo s nejnižší nezaměstnaností v Evropě (Hrbík, 2017).

Typickým příkladem simulující výše popsany problém je firma Bosch Diesel s.r.o., která má na nalákání pracovníků hned několik programů. Nabízí studentské praxe, stipendijní program Students&Bosch, asistenci a možnou spolupráci při zpracování závěrečné práce, Junior Managers Program a také Trainee program s pobytem v zahraničí pro oblast výrobní technologie (Bosch Diesel s.r.o., b.r.). Ani přes všechna zmíněná opatření však nemají dostatek kvalifikovaných pracovníků a musejí využívat agentury práce, které jim ze zoufalosti nabízejí obyvatele Bulharska či Ukrajiny.

S tím je spojený první negativní efekt, který Hrbík (2017) popisuje. Právě příchod pracovníků z těchto zemí za účelem rychlého obohacení na určitou dobu vede často k nárůstu kriminality a oslabování bezpečnosti obyvatel žijících v blízkosti výrobních závodů. Svým způsobem lze za další negativní vliv rozsáhlé investice považovat to, že tato investice „vysaje“ trh. Zaměstná většinu kvalitních pracovníků, využije veškeré výrobní kapacity dostupných dodavatelů a pro české podniky tak bude velmi obtížné najít zaměstnance nebo dodavatele. Je však otázkou, kde zde leží hranice mezi pozitivním a negativním efektem.

6.7 Shrnutí

Na základě dat České národní banky lze konstatovat, že i když byl příliv investic z Německa za posledních 11 let nevyrovnaný, jeho průměrná hodnota za toto období tvoří největší část z celkového přílivu přímých zahraničních investic do ČR. Při porovnání hlavních investorů s ohledem na celkový stav PZI v ČR stojí Německo za Nizozemskem a Rakouskem, ale v rámci počtu investičních projektů je nejdůležitějším partnerem České republiky. Význam německých investic je nejvíce patrný ve zpracovatelském průmyslu, kde je příliv těchto investic podporován zejména investičními pobídkami CzechInvestu. Nejdůležitější složkou, která nejvíce ovlivňuje výši přílivu německé investice, je ostatní kapitál, který je tvořený zejména úvěry, které čerpají české podniky přímé investice od německého přímého investora.

Aktuální trend v toku PZI z Německa je podle Česko-německé obchodní a průmyslové komory pozitivní, jelikož němečtí investoři jsou nyní spokojeni s výkonností české ekonomiky a rádi by opět v České republice investovali. Průzkum ČNOPK potvrzuje předběžná data ČNB, která slibují až 70% podíl německého přílivu na celkovém přílivu PZI do ČR. Díky německým investicím roste zahraniční obchod České republiky s Německem, a to zejména v rámci skupiny 7 Stroje a dopravní prostředky na základě členění SITC.

Zaměstnanci CzechInvestu a ČNOPK se shodují v tom, že pro německé investory je směrodatná zejména blízká vzdálenost obou zemí. Petra Menclová hodnotí pozitivně zejména kulturní blízkost zemí, bezpečnost ČR, dopravní infrastrukturu, cenu pozemků a kvalitu pracovní síly. Račan Barbora Ježková uvádí pozitivní efekty německých PZI jako tvorbu pracovních míst, přesun know-how a v posledních letech také přesun vývoje a výzkumu do ČR, což povede ještě k bližší spolupráci mezi zeměmi.

Peter Hrbík (2017) uvádí další hlavní motivy německých investorů, kterými je podle něj nižší daňové zatížení, cena pracovní síly a nemovitostí. V rámci pozitivních efektů souhlasí s paní Ježkovou, ale vidí velký problém v nedostatku kvalifikovaných pracovníků pro podniky německé přímé investice, což shledává jako možnou překážku v následující spolupráci zemí.

Podle názorů institucí a jednotlivců, se kterými proběhl osobní rozhovor, lze určit, že německé přímé investice pozitivně působí na česko-německou spolupráci.

7 Vlastní výzkum

Vlastní výzkum je založen na dotazníkovém šetření, které sloužilo jako nástroj pro získání názorů firem s německým podílem sídlících v České republice, a tudíž firem, kterých se určitým způsobem dotkla investice plynoucí z Německa.

7.1 Dotazníkové šetření

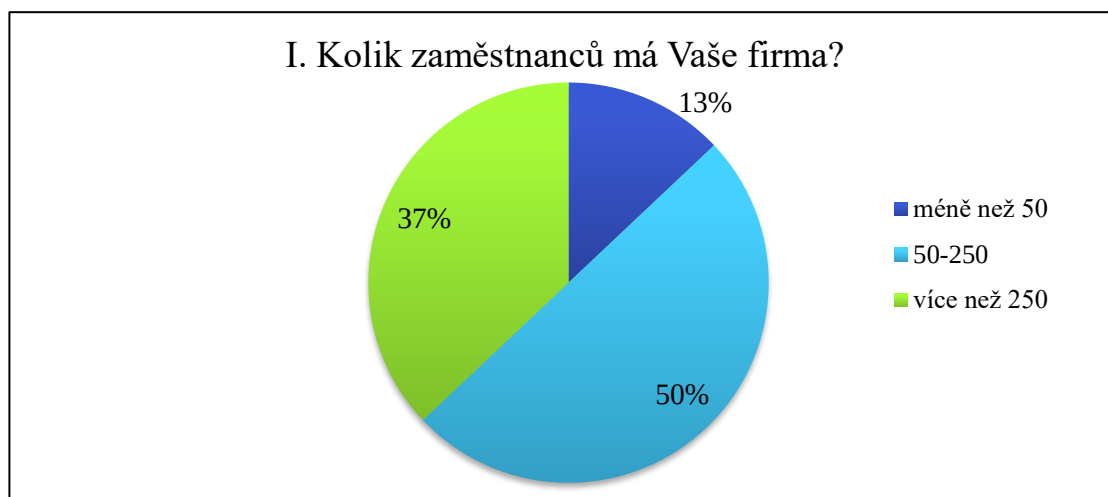
Mnou provedený výzkum je výzkumem kvalitativním zaměřeným na podnikatelské subjekty. Pro zkoumání názorů firem jsem využila metody CAWI a oslovila jsem respondenty formou e-mailu s průvodním českým i německým dopisem. Soubor respondentů byl zvolen záměrným výběrem. Tvoří ho podniky s německou účastí, jejichž činnost spadá do kategorie C podle kategorizace NACE Rev. 2, kterou je zpracovatelský průmysl. Zpracovatelský průmysl byl pro dotazníkové šetření vybrán záměrně, jelikož moje práce dokazuje, že se jedná o odvětví, které je v česko-německé spolupráci nejdůležitější. Firmy byly vybrány na základě databází CzechInvestu a ČNOPK s pomocí Obchodního rejstříku. Celkem jsem oslovila 280 firem, z čehož mi odpovědělo 54 podniků. Jelikož byl průzkum prováděn v segmentu firem, lze tento vzorek považovat za dostatečně reprezentativní.

Podoba dotazníku se v obou jazykových provedeních nachází v Příloze 3 a 4. Dotazník, který jsem rozesílala jako přílohu e-mailu, se skládá z 18 obsahových otázek a 2 identifikačních otázek, které měly pomoci blíže charakterizovat velikost a sídlo odpovídající firmy. Sumace hlasů k jednotlivým otázkám je k nalezení v Příloze 5.

7.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 54 firem, přičemž největší zastoupení mají střední podniky s 50–250 zaměstnanci, které se v souboru respondentů vyskytly 27krát. Velkých firem se zúčastnilo o sedm méně a tvořily tak 37 % z celkového počtu dotazovaných. Sedm podniků se řadí mezi malé podniky s počtem zaměstnanců menším než 50 (Obr. 9). Na základě toho lze konstatovat, že německé investice proudí převážně do středních a větších podniků, což je vzhledem k záměrně vybranému souboru respondentů pochopitelné, jelikož pro zpracovatelský průmysl jsou typické firmy s větším počtem zaměstnanců.

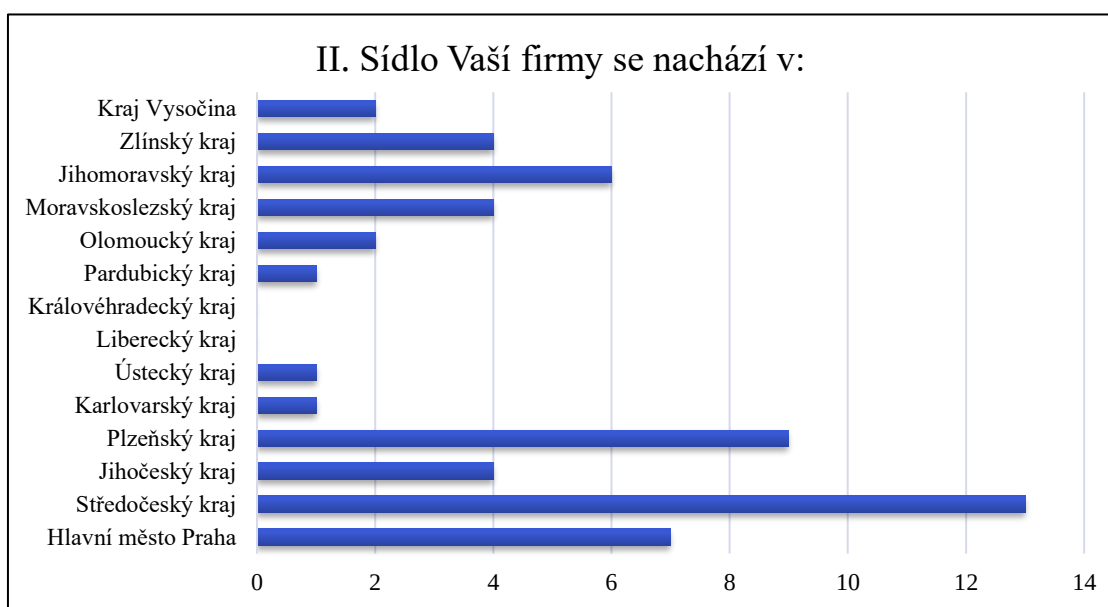
Obr. 9: Kolik zaměstnanců má Vaše firma?

Zdroj: vlastní zpracování

Soubor respondentů lze dále charakterizovat podle umístění sídla jednotlivých firem. Nejvíce respondentů pochází ze Středočeského kraje, a to celkem 13. Plzeňský kraj s 17% zastoupením není překvapením, protože i podle slov Hrbíka (2017) sídlí jedna třetina členů ČNOPK právě tam. Sedmi firmami je zastoupené hlavní město Praha, odkud odpovědělo sedm respondentů. Naopak průzkumu se nezúčastnila žádná firma z kraje Královéhradeckého nebo Libereckého a pouze jedna z kraje Karlovarského, Ústeckého a Pardubického (Obr. 10).

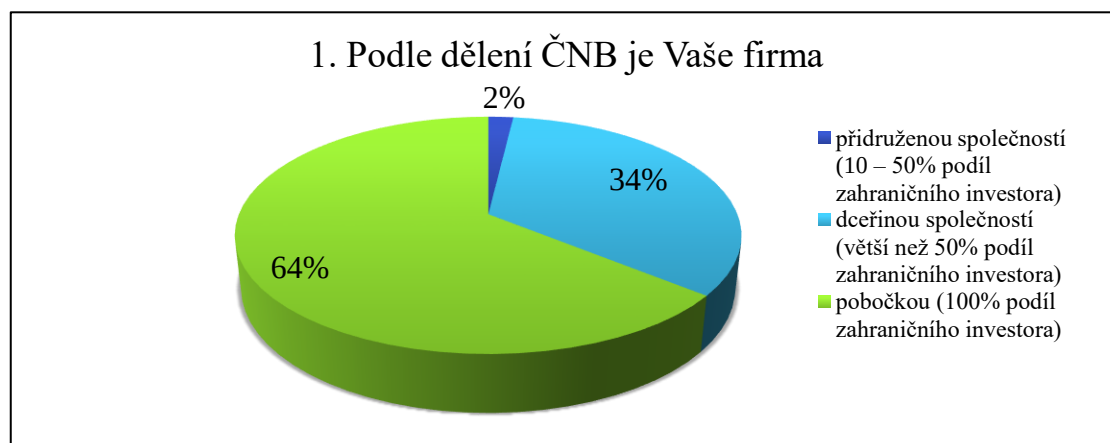
Obr. 10: II. Sídlo Vaší firmy se nachází v:

Zdroj: vlastní zpracování

První obsahová otázka svým způsobem plní roli identifikační otázky a zajišťuje, aby se výzkumu nezúčastnil podnik, který neodpovídá požadovanému vzorku respondentů. 64 % dotazovaných se řadí mezi pobočky se 100% podílem německého investora. O téměř polovinu méně respondentů disponuje větším než 50% podílem německého investora a pouze jedna firma je přidruženou společností (Obr. 11).

Obr. 11: 1. Podle dělení ČNB je Vaše firma

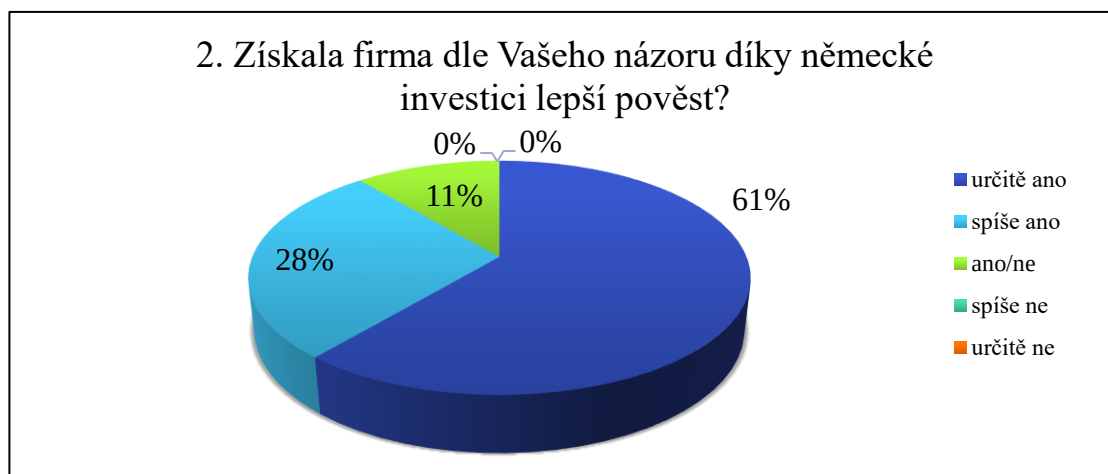

Zdroj: vlastní zpracování

Při hodnocení dopadu německé investice na dobré jméno firmy sídlící v České republice se zástupci firem převážně shodují. Téměř 90 % respondentů uvedlo, že investice plynoucí z Německa byla prospěšná pro pověst jejich firmy a 15 podniků (28 %) se přiklonilo k odpovědi spíše ano. Z Obr. 12 je také vidět, že si nikdo z dotazovaných nemyslí, že by tato investice nepřispěla k lepší pověsti podniku.

Při pohledu na tendenci podle velikosti firem zjistíme, že pět ze sedmi malých firem odpovídalo určitě ano, zbylé dvě malé firmy spíše ano. Je tedy zřejmé, že malým podnikům německá investice lepší pověst přinesla. Nejistě se vyjádřilo šest podniků, z čehož 80 % byly velké firmy, které nemohly určit, zda byl dopad německé investice na jejich pověst pozitivní či negativní. S ohledem na dobré jméno ale většina velkých firem z účasti německého investora profitovala.

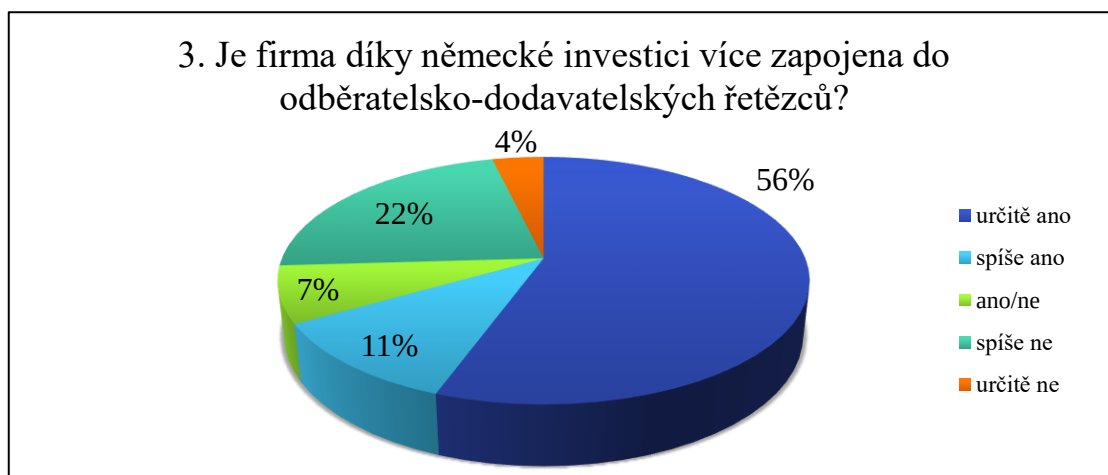
Obr. 12: 2. Získala firma dle Vašeho názoru díky německé investici lepší pověst?

Zdroj: vlastní zpracování

Podle mnou provedeného dotazníkového šetření roste díky německým investicím obchodní spolupráce mezi jednotlivými články odběratelsko-dodavatelských řetězců. 56 %, což představuje 30 dotazovaných, se v každém případě více podílí na spolupráci s dodavateli a odběrateli. Potvrzuje to tvrzení Srholce (2004), které říká, že díky přílivu PZI roste zapojení do těchto řetězců. Na druhou stranu si 22 % zástupců firem myslí, že domácí firma spíše není více zapojena do spolupráce s dodavateli a odběrateli, přičemž jednu čtvrtinu tohoto podílu tvoří malé podniky, třetinu velké podniky a největší část z 22 % představují střední podniky. Pouze dvě firmy odpověděly, že se jejich firma určitě nezapojila více do odběratelsko-dodavatelských řetězců. V obou případech se jednalo o střední podnik.

Obr. 13: 3. Je firma díky německé investici více zapojena do odběratelsko-dodavatelských řetězců?

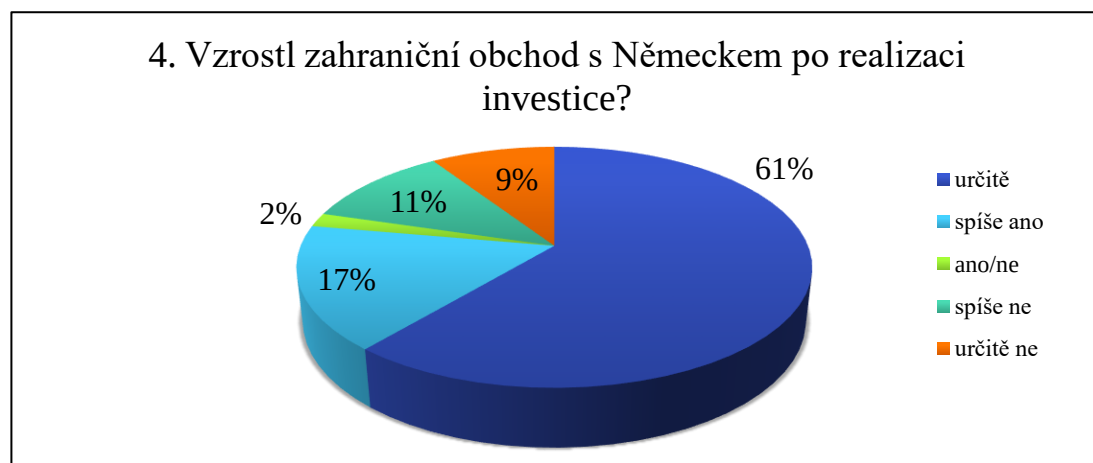

Zdroj: vlastní zpracování

Pokud zahraniční spolupráci analyzujeme skrze spolupráci hospodářskou, přesněji podle faktoru zahraničního obchodu České republiky se Spolkovou republikou Německo, je důležité zachytit tendenci růstu či poklesu obchodu po realizaci investice. Obr. 14 zřetelně vypovídá o tom, že díky německým investicím zahraniční obchod českých firem s těmi německými roste, jelikož celkem 33 respondentů (61 %) odpovědělo na otázku růstu zahraničního obchodu pozitivně. Na druhou stranu pro pět firem (9 %), zastoupených převážně středními podniky, nepřinesla investice žádnou změnu.

Co se týče tendencí, malé firmy hodnotí vliv investice na jejich zahraniční obchod s Německem ze 70 % a velké firmy ze 75 % určitě pozitivně. U středních firem je rozptýl odpovědí největší. 13 středních podniků odpovědělo určitě ano, šest spíše ano, pouze jeden ano/ne, tři spíše ne a čtyři střední firmy nezaregistrovaly žádný nárůst zahraničního obchodu s Německem po realizaci investice z Německa.

Obr. 14: 4. Vzrostl zahraniční obchod s Německem po realizaci investice?

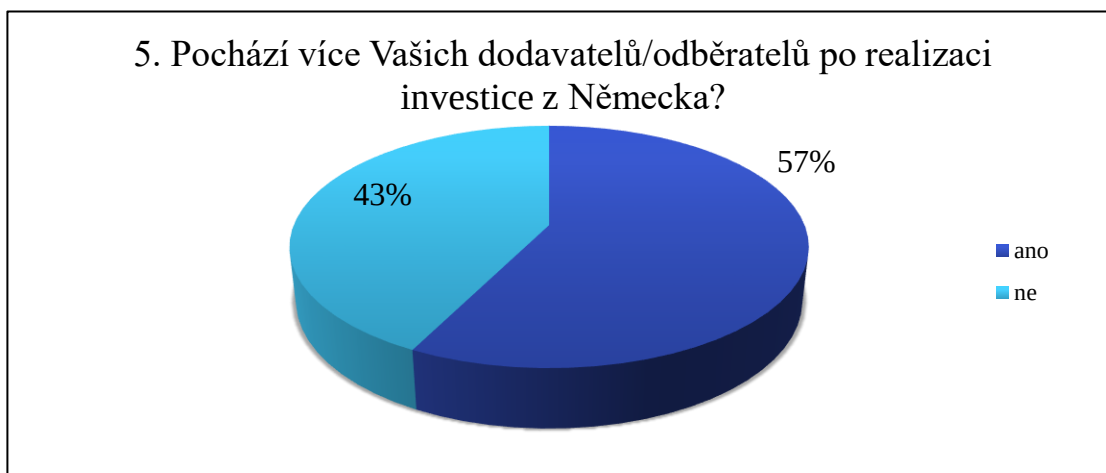
Zdroj: vlastní zpracování

S růstem zahraničního obchodu České republiky s Německem je zajímavé sledovat, zda rostla pouze hodnota obchodu se stávajícími subjekty nebo zda domácí firmy navázaly spolupráci s novými. Podle Obr. 15 začalo 57 % respondentů spolupracovat s novými německými firmami, protože více jejich odběratelů nebo dodavatelů pochází ze Spolkové republiky Německo.

23 dotazovaných však s novými německými dodavateli nebo odběrateli nepracuje. Z toho sedmi z nich díky německé investice nenarostla hodnota zahraničního obchodu, a tudíž na ně realizace investice skrze hospodářské hledisko nepůsobila.

Zbýlých 15 firem sice nezískalo nové německé dodavatele nebo odběratele, ale zaznamenalo růst zahraničního obchodu. Z těchto 15 podniků byly tři malé a čtyři velké, což opět potvrzuje, že střední společnosti hodnotily německou investici spíše záporně.

Obr. 15: 5. Pochází více Vašich dodavatelů/odběratelů po realizaci investice z Německa?

Zdroj: vlastní zpracování

Co se týče řešení mezinárodních sporů, pouze 7 % představující dvě velké a dvě střední firmy muselo kvůli příchodí investici využít soudu a soudního řízení (Obr. 16). Z toho vyplývá, že německé investice nezpůsobují domácím firmám závažné problémy, které by musely být řešeny soudně, což je pro vzájemnou spolupráci pozitivní. Malé firmy nečelily soudnímu řízení vůbec.

Obr. 16: 6. Využili jste po realizaci investice soudní řízení?

Zdroj: vlastní zpracování

Pozitivní efekt zaměstnanosti v České republice potvrzuje Obr. 17. Díky německé investici vznikla v 93 % případů nová pracovní místa. Pouze u čtyř firem nedošlo k nárůstu zaměstnanců, a to u středního podniku z Karlovarského kraje, dvou malých podniků z Jihomoravského kraje a jednoho malého podniku z hlavního města Prahy.

Obr. 17: 7. Byla ve Vaší firmě vytvořena nová pracovní místa?

Zdroj: vlastní zpracování

Pokud je v souvislosti s investicí plynoucí ze SRN diskutováno zvýšení mezd, dotazníkové šetření toto tvrzení dokazuje. 76 % respondentů, odpovídající 41 společností, totiž zaznamenalo růst mezd. Vyšší příjmy umožňují českým zaměstnancům vést spokojenější životy a můžeme se na tento jev dívat jako na morální (etickou) zásadu, kterou obvykle němečtí investoři dodržují. Nesnaží se tak pracovníky zneužívat jako levnou pracovní sílu, ale jsou ochotni si za kvalitní pracovní sílu připlatit a obstát tak zároveň v konkurenčním boji na trhu práce, což může být destruktivní pro české firmy.

Obr. 18: 8. Došlo v souvislosti s investicí ke zvýšení mezd zaměstnanců?

Zdroj: vlastní zpracování

Tendence u růstu mezd je taková, že z 13 firem, ve kterých mzdy nebyly zvýšeny, je polovina velkých firem a pouze dvě malé firmy.

Příliv zahraničních investic má dle výsledků průzkumu také pozitivní vliv v oblasti jazykové spřízněnosti. V 40 společnostech bylo po uskutečnění německé investice nabídnuto studium německého jazyka, z toho v 39 % jen u vedoucích pozic a v 35 % u všech pracovníků. Pouze 14 firem nenabídlo kurzy němčiny vůbec (Obr. 19).

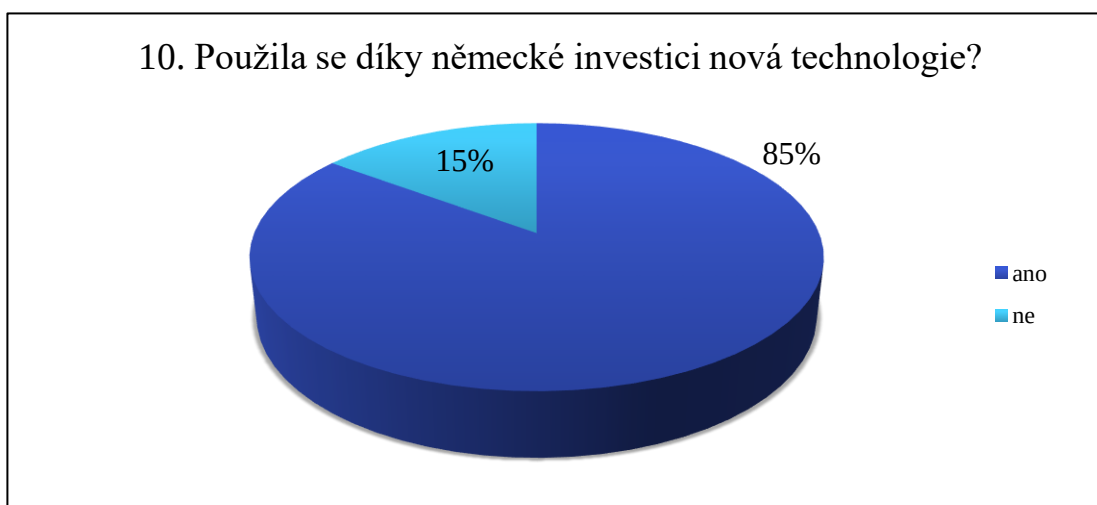
Obr. 19: 9. Bylo po realizaci investice nabídnuto/y studium/kurzy německého jazyka?

Zdroj: vlastní zpracování

Z hlediska technologického je vzhledem k vybranému odvětví příliv technologie nezanedbatelný. 46 společností (85 %) přijmulo novou technologii, která obohatila jejich podnik a zvýšila efektivnost výroby (Obr. 20). Jedná se o další pozitivní efekt působící nejen na domácí podniky, ale také na celou ČR.

Obr. 20: 10. Použila se díky německé investici nová technologie?

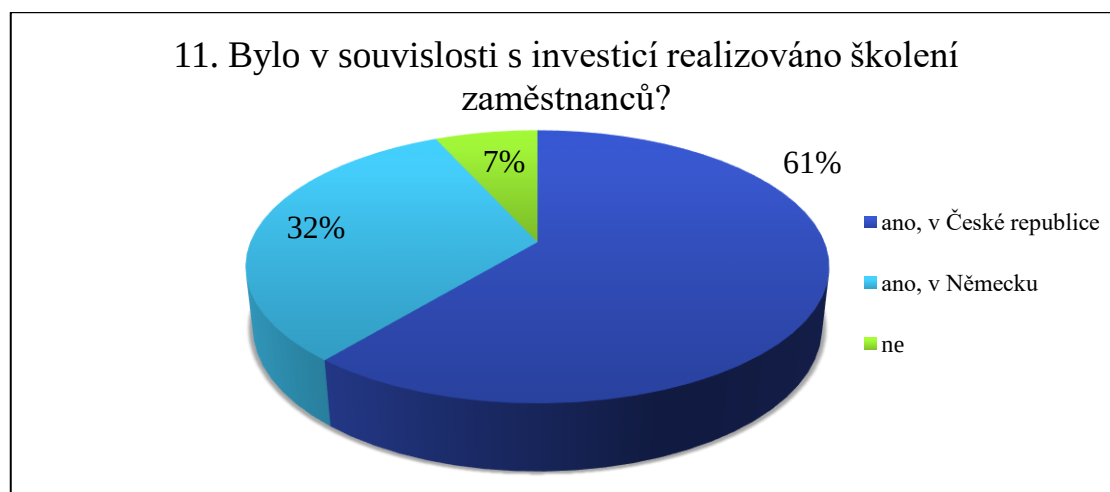

Zdroj: vlastní zpracování

Kvůli zavedení nové technologie je obvykle nutné přškolit zaměstnance, a tak příliv technologie ve velké míře ovlivňuje další spolupráci zemí právě v oblasti školení (Obr. 21). Zaměstnanci 36 českých firem (61 %) prošli školením v České republice, další zástupci 19 firem (32 %) byli kvůli školení vysláni do Spolkové republiky Německo, což přispívá k lepším vztahům mezi společnostmi a s tím související ubytování, stravování a další útraty zaměstnanců nebo školitelů v ČR nebo SRN ovlivňují bilanci služeb běžného účtu platební bilance.

Pouze ve čtyřech případech, a to pokaždé u středně velkého podniku, nebyli zaměstnanci nově po realizaci investice přškoleni, přičemž je nutné vidět souvislost s přílivem nové technologie, jelikož tři z těchto čtyř firem nezaváděly novou technologii, a tudíž nemuselo být školení potřebné. Co se týče malých podniků, pracovníci pěti z nich byli školeni v České republice.

Obr. 21: 11. Bylo v souvislosti s investicí realizováno školení zaměstnanců?

Zdroj: vlastní zpracování

Díky přímé německé investici získávají i jiné domácí firmy než pouze podniky přímých německých investic prostor pro odbyt svých výrobků a služeb. Jelikož 79 % dotazovaných uvedlo, že německá investice způsobila vznik nového výrobního závodu, lze odvodit vliv na činnosti stavebních firem v České republice (Obr. 22). Němečtí investoři v 11 případech nevybudovali nový výrobní závod, přičemž takto odpovídaly zejména středně velké podniky.

Obr. 22: 12. Byla přímá zahraniční investice spojena s výstavbou nového výrobního závodu?

Zdroj: vlastní zpracování

V rámci dotazníkového šetření jsem také zkoumala názory jednotlivých subjektů ohledně lokalizačních faktorů německých investic. Podle firem jednoznačně nejvíce německé investory při volbě České republiky ovlivňuje ekonomická výkonnost země jako makroekonomický faktor. Tato možnost byla zvolena celkem 37krát (Obr. 23). Na druhém místě stojí dopravní infrastruktura s četností 14 a jen o jeden hlas méně má systém investičních pobídek. Ve dvou případech uvedli zástupci firem jinou možnost a do dotazníku v obou případech doplnili faktor blízké vzdálenosti zemí.

Obr. 23: 13. Jaké lokalizační makroekonomické faktory podle Vás nejvíce ovlivňují německé investory?

Zdroj: vlastní zpracování

Z pohledu lokalizačních mikroekonomických faktorů 41 % všech odpovědí tvořila cena pracovní síly, která byla zastoupena celkem 40krát (Obr. 24). Téměř poloviční vliv má podle souboru respondentů na zvolení ČR německými investory kvalifikace pracovní síly. S 11 hlasy stojí na třetím místě při posuzování lokalizačních mikroekonomických faktorů struktura pracovní síly a jazyková vybavenost pracovní síly. Nejmenší početní zastoupení získal bohužel faktor úrovně vědy a výzkumu. Problém úrovně vědy a techniky České republiky byl již přiblížen v předcházejících kapitolách a moje šetření mezi firmami tak potvrzuje spíše negativní smýšlení podniků v této oblasti. Nikdo z dotazovaných neuvedl případný jiný mikroekonomický faktor pro umístění německé investice na český trh.

Obr. 24: 14. Jaké lokalizační mikroekonomické faktory podle Vás nejvíce ovlivňují německé investory?

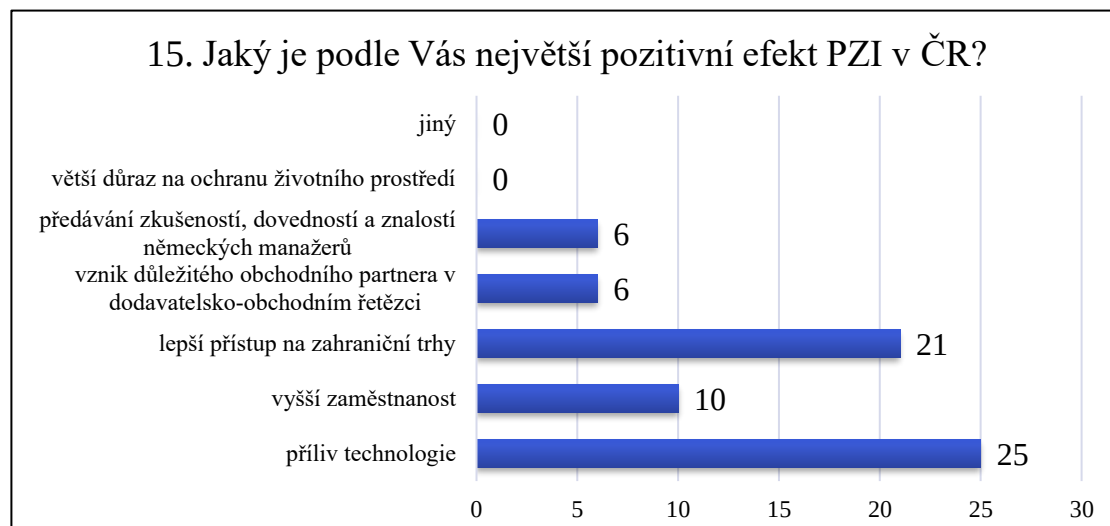
Zdroj: vlastní zpracování

Zajímaly mě i názory firem na nejvlivnější pozitivní a negativní efekty jak v rámci celé České republiky, tak v rámci jejich vlastního působení. Volba, kterou zástupci firem mohli zvolit, harmonizuje s výčtem efektů v literární části této práce.

Obr. 25 ukazuje, že nejčastěji podniky považují za pozitivní efekt pro Českou republiku příliv technologie, což je ovlivněno tím, zda firma byla novou technologií zasažena nebo ne. 25 firem považuje příliv technologie za nejdůležitější, přičemž 96 % z nich (24 firem) opravdu novou technologií po realizaci investice zavedlo. Na druhém místě se nachází lepší přístup na zahraniční trhy, který podnikatelé zvolili 21krát. Nadpolo-

viční většině z nich se přitom díky německé investici zvýšil zahraniční obchod s Německem, což může jejich odpověď do značné míry ovlivnit. Růst zahraničního obchodu s jinými zeměmi nebyl v rámci této práce zkoumán. Pozitivní efekt vyšší zaměstnanosti se umístil na třetí pozici s 10 hlasy. Zajímavé je, že v dnešní době, kdy se velmi lpí na ekologii, k jejímuž prospěchu jistě přispívají nové technologie, si nikdo nemyslí, že by německé investice ovlivnily větší důraz na ochranu životního prostředí.

Obr. 25: 15. Jaký je podle Vás největší pozitivní efekt PZI v ČR?

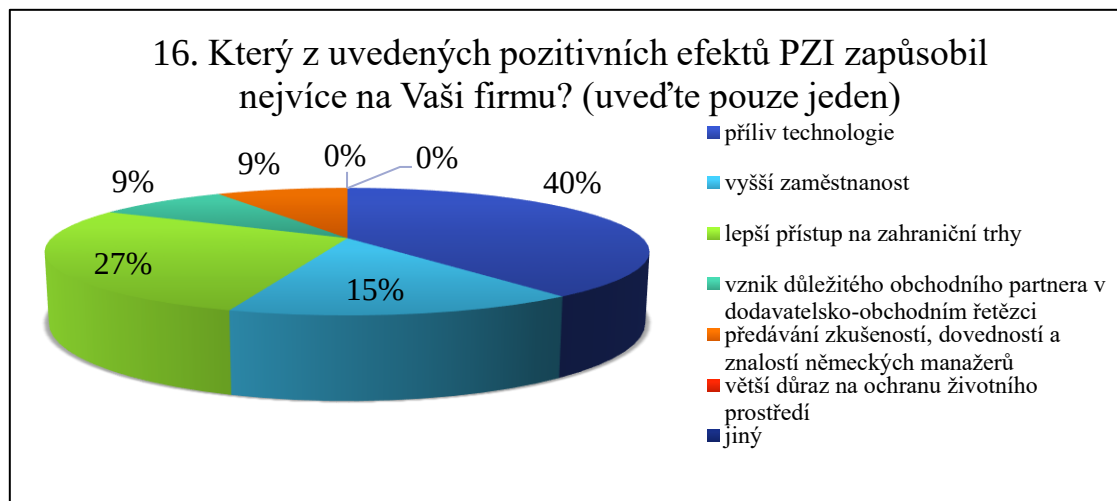
Zdroj: vlastní zpracování

Při zkoumání pozitivních efektů na danou firmu si nejvíce oslovených podniků (40 %) myslí, že největší přínosný efekt pro jejich domácí firmu byl příchov technologie. Tuto odpověď přitom volily v absolutní většině firmy, které zaznamenaly také zavedení nové technologie po realizaci německé investice, takže se zde opět opakuje trend vysledovaný při zkoumání efektů na celou zemi. 16 dotázaných (27 %) mělo díky německé investici lepší přístup na zahraniční trh a devět (15 %) zaplnilo lépe volná pracovní místa (Obr. 26). Pořadí z celkových pozitivních efektů na ČR tak zůstalo zachováno. Pouze v 15 případech se smýšlení zástupců firem o pozitivním efektu, který zapůsobil na jejich firmu, neshoduje s názorem o efektu PZI na celou Českou republiku.

Z pohledu tendencí působí na malé firmy nejčastěji efekt lepšího přístupu na zahraniční trhy. Tuto možnost zvolilo 71 % (pět firem ze sedmi). Co se týče velkých podniků, přesnou polovinu z nich zasáhl příchov nové technologie, 20 % (čtyři firmy) získalo díky investici nového obchodního partnera a lepší přístup na zahraniční trh. Pouze u dvou velkých firem došlo k vyšší zaměstnanosti.

Po analýze konkrétních pozitivních efektů, které ovlivnily přímo dotazované firmy, je zřejmé, že vliv německé investice na danou firmu ovlivnil názor zástupců této firmy při posuzování celkového efektu příchozích investic na Českou republiku.

Obr. 26: 16. Který z uvedených pozitivních efektů PZI zapůsobil nejvíce na Vaši firmu? (uved'te pouze jeden)

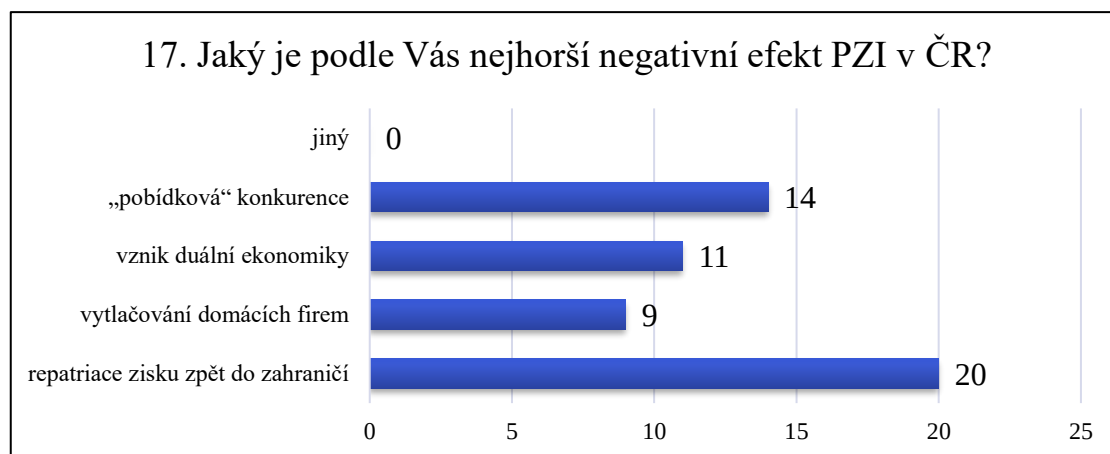

Zdroj: vlastní zpracování

V rámci negativních efektů přímých zahraničních investic na Českou republiku jsou hlasy více vyrovnané (Obr. 27). Nejvíce škodlivá je podle respondentů repatriace zisku zpět do zahraničí, kterou zvolilo 20 z nich, což potvrzuje nejčastěji diskutované obavy českých politiků. Dalším nejčastěji řešeným problémem jak na vládní, tak na firemní úrovni je omezování a vytlačování domácích firem z domácího trhu. Moje dotazníkové šetření ale tento problém vcelku popírá, protože se tato možnost v odpovědích vyskytla pouze devětkrát. Naopak výsledky výzkumu informují o tom, že české firmy s německou účastí považují za větší hrozbu tzv. pobídkovou konkurenci nebo vznik duální ekonomiky.

Pokud opět srovnám názor firem na negativní vlivy přímých zahraničních investic celkově s vlivy, které pocítily samy firmy při německé investici, trend se opět opakuje. Nadpoloviční většina dotázaných firem (30 ze 41 firem) odpovídalo v rámci vlivů působících na Českou republiku v závislosti na tom, jakému negativnímu efektu musela čelit jejich firma.

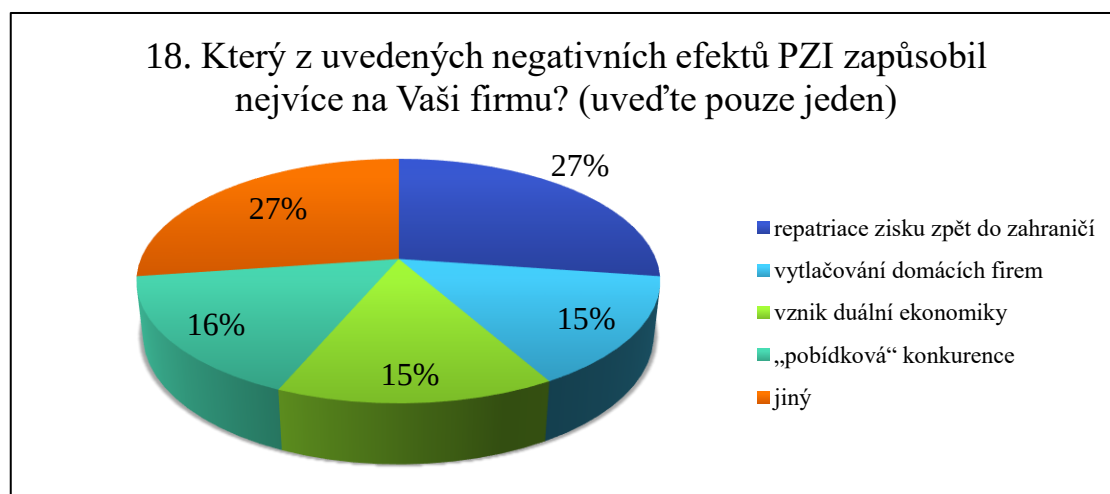
Obr. 27: 17. Jaký je podle Vás nejhorší negativní efekt PZI v ČR?

Zdroj: vlastní zpracování

Na otázku týkající se konkrétních negativních efektů na dotazovanou firmu odpovědělo 27 % (15 firem) ve prospěch repatriace zisku. Stejný počet respondentů si však z vytvořené nabídky negativních efektů nevybral a uvedl jinou odpověď. Tento fakt je zajímavý, protože v žádné jiné otázce nevyužily firmy možnosti napsat jinou odpověď tolik jako u otázky č. 18. Příčinu lze vidět v tom, že 13 podniků, které uvedly jinou odpověď, nepocítilo žádný negativní efekt, jelikož jejich odpovědi byly nejčastěji slova nic nebo žádný a třikrát tato otázka nebyla zodpovězena vůbec, čemuž jsem přisoudila význam žádného negativního efektu. Dvě firmy potom uvedly, že ztratily možnost vlastního rozhodování. Podle výsledků dotazníkového šetření je zisk do mateřské společnosti nejvíce navrácen u velkých firem, které tvoří 70 % odpovědí u této možnosti.

Obr. 28: 18. Který z uvedených negativních efektů PZI zapůsobil nejvíce na Vaši firmu? (uved'te pouze jeden)

Zdroj: vlastní zpracování

7.3 Shrnutí výsledků

Na základě zvoleného liberálně-idealistického přístupu k zahraniční spolupráci lze podle dotazníkového šetření potvrdit, že německé přímé investice mají na česko-německou spolupráci převážně pozitivní vliv. Podle názorů 54 firem, které se zúčastnily mého dotazníkového šetření, působí investice proudící z Německa nejen na dobrou pověst domácích podniků, ale také z hlediska hospodářského, normativního, etického, kulturního a technologického.

Díky německým investicím je 74 % dotazovaných firem ze záměrně zvoleného souboru respondentů více zapojeno do odběratelsko-dodavatelských řetězců a téměř 90 % podnikům vzrostla hodnota jejich zahraničního obchodu se Spolkovou republikou Německo. Růst zahraničního obchodu byl v nadpoloviční většině ovlivněn nárůstem počtu dodavatelů a odběratelů z Německa, se kterými domácí podniky začaly po uskutečnění investice spolupracovat. Pouze čtyři firmy ze všech dotazovaných musely kvůli německé investici využít soud, takže vzájemné vztahy českých a německých firem nejsou často omezovány a ochabovány soudním řízením.

U 92 % domácích firem německá investice zapříčinila vznik nových pracovních míst, což má pozitivní vliv na Českou republiku v rámci zaměstnanosti, 76 % potom zaregistrovalo růst mezd v domácí firmě. V rámci kulturního hlediska a jazykové spřízněnosti je zřejmé, že německé přímé investice ovlivňují znalost německého jazyka českých zaměstnanců, protože u více než 70 % podniků dostali zaměstnanci možnost studovat německý jazyk, což působí efektivně na jejich motivaci, úroveň vzdělání a další uplatnění na pracovním trhu. Navíc to může vést k další snadnější spolupráci obou zemí díky odstraňování jazykové bariéry.

S přílivem německých zahraničních investic je z 85 % spojen příliv nové technologie jakožto další pozitivní efekt PZI. V návaznosti na novou technologii je obvykle (z 93 %) realizováno školení zaměstnanců. Důležitým poznatkem je také to, že ze 79 % zapříčinila německá investice vznik nového výrobního závodu.

V rámci liberálně-idealistického přístupu k mezinárodní spolupráci jsou velmi podstatné názory firem. Z toho důvodu byly do dotazníku zavedeny otázky č. 13–18. Podle dotazovaných podniků německé investory nejvíce stimuluje ekonomická výkonnost země jako lokalizační makroekonomický faktor a cena pracovní síly jako lokalizační

mikroekonomický faktor. Neopomenutelný počet četností hlasů mají také makroekonomické lokalizační faktory jako dopravní infrastruktura a systém investiční pobídek či mikroekonomické lokalizační faktory jako kvalita pracovní síly a jazyková vybavenost pracovní síly.

Názory podniků na pozitivní a negativní efekty německých PZI na Českou republiku odpovídají převážně efektům, které danou firmu postihly konkrétně. U efektů pozitivních se v mínění lišilo pouze 15 subjektů a jako nejčastější pozitivní efekt firmy uváděly příliv technologie, následovaný lepším přístupem na zahraniční trhy a vyšší zaměstnaností. Co se týče negativních efektů v rámci celé ČR, nejčastější možností byla repatriace zisku zpět do Německa a poté pobídková konkurence. Na dotazované firmy působily efekty stejné s výjimkou 13 subjektů, na které nezapůsobil žádný negativní efekt.

Na základě názorů a odpovědí firem s německou účastí, které vykonávají činnost ve zpracovatelském průmyslu, lze s přihlédnutím k liberálně-idealistickému přístupu k mezinárodní spolupráci konstatovat, že přímé zahraniční investice mají pozitivní vliv na česko-německou spolupráci.

Závěr

Bakalářská práce dokazuje, že je zvolené téma pro česko-německou spolupráci více než kdy dříve aktuální. Rok 2016 byl opravdu rokem, který německé firmy hodnotily nadprůměrně pozitivně, a to poprvé od propuknutí hospodářské krize. Spokojenost německých investorů se současnou ekonomickou situací České republiky se kladně projevila na přílivu německých investic do České republiky, který by v roce 2016 měl dosahovat nadpoloviční většiny celkového přílivu přímých zahraničních investic do České republiky. Německé investice významným podílem podporují činnost ekonomických subjektů a ovlivňují tak podnikatelské prostředí i pracovní trh České republiky.

Příliv i stav německých přímých investic se za posledních 11 let vyvíjel, přičemž nyní má od roku 2010 rostoucí tendenci. I když byl roční příliv ze Spolkové republiky Německo v určitých letech lehce podprůměrný, řadil se náš západní soused vždy do třech hlavních investorů, kteří mají podíly v českých společnostech. Největší procento německých investic proudí do zpracovatelského průmyslu, kde Spolková republika Německo nemá dlouhodobě mezi ostatními státy konkurenci.

Podkladem k nalezení odpovědi na předem stanovené otázky byl zvolen liberálně-idealistický přístup k zahraniční spolupráci, který klade důraz zejména na názory institucí a firem. Po analýze a vzájemném porovnání mínění tak vyvstávají jasné odpovědi. Na Českou republiku působí dominantně pozitivní efekt přílivu nových technologií do domácích firem a vytvoření nových pracovních míst. Pokud jsou brány v potaz negativní efekty, nejvíce je mezi podniky obávaná repatriace zisku. Na domácí firmy však působí vzhledem ke zvolenému liberálně-idealistickému přístupu německá investice převážně pozitivně.

Názory firem a dvou oslovených institucí jsou relativně srovnatelné, přičemž nejvíce se subjekty shodují v motivech německých investorů. Podle obou stran působí jako největší stimul cena pracovní síly, která dělá Českou republiku při lákání investic konkurenceschopnější. Relativní shodu lze vidět také u ekonomické situace v zemi, dopravní infrastruktury a systému investičních pobídek. Názory se rozcházejí nejvíce při hodnocení úrovně vědy a výzkumu. Zatímco CzechInvest i ČNOPK vidí v této oblasti v současnosti růst a příležitost, dotazované firmy si nemyslí, že by tento faktor mohl německé investory ovlivnit.

S ohledem na německé prvenství v rámci zpracovatelského průmyslu byly osloveny dotazníkovým šetřením firmy právě z tohoto odvětví. Vlastní výzkum potvrzuje vliv německých přímých investic na česko-německou spolupráci. Existují silné vazby mezi vznikem německé investice a růstem zahraničního obchodu firmy s Německem, vyšším zapojením podniku do odběratelsko-dodavatelských řetězců a větším počtem spolupracujících firem z Německa. Téměř v naprosté většině vzrostl ve společnostech počet pracovních míst a využila se nová technologie. Nadprůměrný počet podniků zaznamenal růst mezd a vzdělal svoje zaměstnance díky kurzům německého jazyka, které byly po uskutečnění investice otevřeny. Nejvíce z německé investice prosperují malé firmy, které díky ní získaly ve všech případech lepší pověst, což se odrazilo na jejich větším zapojení do odběratelsko-dodavatelských řetězců a celkovém kladném vlivu na chod společnosti, jelikož malé firmy získaly na základě investice od německých investorů lepší přístup na zahraniční trhy. Naopak střední firmy hodnotí vliv německých investic na jejich činnost nejhůře ze souboru respondentů, avšak pozitivní ohlasy stále významně převyšují ty negativní.

Z dotazníkového šetření dále vyplývá, že nejvíce firem leží pod 100% podílem německého investora. Přitom podniky přisuzují chuť německých investorů pro investici v České republice zejména ekonomické výkonnosti země, dopravní infrastruktury a systému investičních pobídek, který je v České republice zaměřen převážně na zahraniční investory. Téměř naprostá většina investorů pocházejících z Německa v rámci zpracovatelského průmyslu investiční pobídky využívá. Podniky německé investice dále jako lokalizační faktory uváděly cenu pracovní síly a její kvalifikaci, strukturu a jazykovou vybavenost.

Na česko-německou spolupráci tak působí řada popsanych a vysvětlených makroekonomických i mikroekonomických faktorů, které se vzájemně doplňují a také ovlivňují. S ohledem na výstupy získané z dat České národní banky, osobních konzultací a dotazníkového šetření práce potvrzuje fakt, že německé investice mají nenahraditelný význam v České republice a pozitivním způsobem ovlivňují česko-německou spolupráci. Práce může sloužit jako podkladový materiál pro diskuzi týkající se vlivu německých investorů v ČR, jejich motivů a pozitivního či negativního působení na českém trhu.

Pro komplexní pohled na danou tematiku by bylo vhodné zaměřit se v dalších krocích na jednotlivé významné investice, které zapříčinily největší toky kapitálu mezi zeměmi.

Seznam použité literatury

Odborná literatura

BENDE-NABENDE, Anthony. (2002). *Globalisation, FDI, regional integration and sustainable development: theory, evidence and policy*. Aldershot: Ashgate, ©2002. xiv, 322 s. ISBN 0-7546-1937-0.

BENĚČEK, Vladimír. (2000). *Přímé zahraniční investice v české ekonomice*. Politická ekonomie, 48. ročník, 1/2000, str. 7 - 24. ISSN 0032-3233.

DRULÁK, Petr. (2010). *Teorie mezinárodních vztahů*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. 220 s. ISBN 978-80-7367-721-3.

DURČÁKOVÁ, Jaroslava, MANDEL, Martin. (2010). *Mezinárodní finance*. Praha: Management Press, 2010. ISBN 978-80-7261-221-5.

DVOŘÁČEK a kol. (2006). *Společné a nadnárodní podniky*. 1. vydání. Praha: Oeconomica. 2006. 199 s. ISBN 80-245-1029-4.

Evropská komise. (2001). *Nařízení č. 70/2001: Příloha 1*. 12. 1. 2001.

KADEŘÁBKOVÁ, Božena a kol. (2009). *Brownfields: jak vznikají a co s nimi*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2009. 138 s. C.H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7400-123-9.

KALÍNSKÁ, Emilie. (1999). *Přímé zahraniční investice a jejich úloha v regionu střední a východní Evropy*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. Aktuální otázky světové ekonomiky. ISBN 80-7079-287-6.

KINCL, Michael. (2003). *Investiční pobídky jako forma veřejné podpory*. Praha: Linde, 2003. 79 s. ISBN 80-86131-48-3.

KRUGMAN, Paul R. (2012). *End this depression now!*. New York: W.W. Norton & Co., 2012. ISBN 978-0-393-34508-7.

MACHKOVÁ, H a kol. (2006). *Mezinárodní marketing*. Druhé, rozšířené a přepracované vydání. Praha: Grada Publishing. 2006. ISBN 80-247-1678-X.

MOOSA, I A. (2002). *Foreign direct investment : theory, evidence and practice*. Houndmills: Palgrave, 2002. ISBN 0-333-94590-5.

SRHOLEC, Martin. (2004). *Přímé zahraniční investice v České republice: teorie a praxe v mezinárodním srovnání*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-86131-52-1.

SYNEK, Miloslav a KLEČKA, Jiří. (1997). *Stručný výkladový slovník ekonomických pojmů*. 1. vyd. Praha: Vys. škola ekonom., 1997. ISBN 80-7079-764-9.

ŠTRACH, Pavel a kol. (2004). *Kompendium mezinárodního managementu*. Praha: Oeconomica, 2004. 117 s. ISBN 80-245-0662-9.

ŠTRACH, Pavel. (2009). *Mezinárodní management*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2987-9.

THIRLWALL, A. P. (2006). *Growth & development, with special reference to developing economies*. 8th ed. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2006. xxx, 685 s. ISBN 1-4039-9601-6.

THOMAS, Vinod et al. (2000). *The quality of growth*. Oxford: Oxford University Press, 2000. xxxiv, 262 s. ISBN 0-19-521593-1.

WINIECKI, Jan, ed. (2009). *Competitiveness of new Europe: papers from the second Lancut Economic Forum*. London: Routledge, 2009. 192 s. Routledge studies in the European economy. ISBN 978-0-415-45462-9.

WOKOUN, René a TVRDOŇ Jozef. (2010). *Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj*. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1736-0.

Internetové zdroje

AFI. (b.r.) *O AFI*. b.r. Praha. [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.afi.cz/cz/o-afi>

AMSP. (2016). *Vliv Německa na tuzemskou ekonomiku roste*. verze srpen 2016. Praha. [online]. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: <http://www.amspace.cz/vliv-nemecka-na-tuzemskou-ekonomiku-roste>

Bosch Diesel, s.r.o. (b.r.). *Bosch jako zaměstnavatel*. Jihlava. b.r.[online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://kariera.bosch.cz/cs/cz/bosch_jako_zamestnavatel/lokality/jihlava/jihlava.html

BMF. (2016). *Die wichtigsten Steuern im internationalen Vergleich 2015*. 2016. Berlin. [online]. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Downloads/Broschueren_Bestellservice/2016-05-13-wichtigsten-steuern-im-internationalen-vergleich-2015.pdf?__blob=publicationFile&v=8

CzechInvest. (b.r.a). *Brownfieldy*. b.r. Praha. [online]. [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/brownfieldy>

CzechInvest. (b.r.b). *O CzechInvestu*. b.r. Praha. [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/o-czechinvestu>

CzechInvest. (2008). *Nové výrobní prostory Automotive Lighting, s.r.o. Jihlava přinesou další pracovní místa*. 2008. Praha. [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/nove-vyrobni-prostory-automotive-lighting-sro-jihlava-prinesou-dalsi-pracovni-mista>

CzechInvest. (2015). *Brožura investičních pobídek*. verze říjen 2015. Praha. [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/brozura-investicnich-pobidek-5717.pdf>

CzechInvest. (2016). *V roce 2015 dojednal CzechInvest investice za 45 miliard korun*. verze únor 2016. [online]. [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: <http://czechinvest.org/v-roce-2015-dojednal-czechinvest-investice-za-45-miliard-korun>

CzechInvest. (2017). *Investiční pobídky: Udělené investiční pobídky*. verze leden 2017. Praha. [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/investicni-pobidky-nove>

ČNOPK. (b.r.). *Profil Česko-německé obchodní a průmyslové komory*. b.r. Praha. [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://tschechien.ahk.de/cz/o-nas/>

ČNOPK. (2016a). *Konjunkturální průzkum 2016: Ekonomická situace a očekávání německých investorů v Česku*. 2016. Praha. [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: http://tschechien.ahk.de/fileadmin/ahk_tschechien/Presse/PM_2016/CNOPK_konjunkturalni_pruzkum_2016.pdf

ČNOPK. (2016b). *Průzkum ČNOPK: Nedostatek kvalifikovaných pracovníků*. 2016. Praha. [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: http://tschechien.ahk.de/fileadmin/ahk_tschechien/Presse/PM_2016/Pruzkum_CNOPK_nedostatek_kvalifikovanych_pracovniku.pdf

ČNOPK. (2017). *Konjunkturální průzkum 2017: Ekonomická situace a očekávání německých investorů v Česku*. [online]. [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: http://tschechien.ahk.de/fileadmin/ahk_tschechien/Presse/PM_2017/CNOPK_Vysledky_konjunkturalniho_pruzkumu_2017.pdf

ČNB. (2005). *Platební bilance*. 2005. Praha. [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/PB_2005.pdf

ČNB. (2007). *Platební bilance*. 2007. Praha. [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/pb_2007.pdf

ČNB. (2009). *Platební bilance*. 2009. Praha. [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/2009/pb_2009.pdf

ČNB. (2014a). *Přímé zahraniční investice*. 2014. Praha. [Online]. [cit. 2016-10-06]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2014_CZ.pdf

ČNB. (2014b). *Zpráva o inflaci I / IV*. 2014. Praha. [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2014/2014_IV/download/zoi_IV_2014.pdf

ČNB. (2017). 4.3. *FDI inward flows - directional principle: Individual countries (immediate investor principle)*. 2017. Praha. [online]. [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?Portal&PortalPath=/shared/PZI_WEB/WEB_PZI&nQUser=cnb_public_cs&nQPassword=free_access

- ČNB. (2005–2017). *Přímé zahraniční investice*. 2005–2017. Praha. [online]. [cit. 2017-02-24]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/
- ČSÚ. (2011). *Dopady světové finanční a hospodářské krize na ekonomiku ČR*. verze leden 2011. Praha. [online]. [cit. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534938/115610j.pdf/b487dd3c-0ad7-4ccd-b62d-8fc9bf917b95?version=1.0>
- ČSÚ. (2016). *Spotřeba a ceny: Tab. 03.04 Míra inflace, vývoj spotřebitelských cen vybraných výrobků (1989-2015)* [online]. 2016. Praha. [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-vy42dggohg#03>
- ČSÚ. (2017a). *Zahraniční obchod se zbožím - národní pojetí - časové řady: Tab. 3 Zahraniční obchod se zbožím podle SITC (národní pojetí)*. verze únor 2017. Praha. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vzonu_cr
- ČSÚ. (2017b). *Zahraniční obchod se zbožím - národní pojetí - časové řady: Tab. 4 Zahraniční obchod se zbožím v teritoriálním členění (národní pojetí)*. verze únor 2017. Praha. [online]. [cit. 2017-03-03]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/vzonu_cr
- DSP. (b.r.). *Škola se představuje*. Praha. b.r. [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.dsp-praha.org/cz/o-nas/o-nemecke-skole-v-praze/skola-se-predstavuje/>
- FIREBAUGH, Glenn. (1992). Growth Effects of Foreign and Domestic Investment. *American Journal of Sociology*. July 1992, 98(1), 105-130. [online]. [vid. 2017-03-18]. Dostupné prostřednictvím JSTOR z: <http://www.jstor.org/stable/2781194>
- IMF. (2013). *Balance of Payments Manual, sixth edition*. Washington, D.C. 2013. [online]. [vid. 2017-03-18]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf>
- JAHN, Martin. (2005). *Proč skomírá evropská ekonomika: Zahraniční investice - cesta k prosperující ekonomice*. CEP, 2005. Praha. [online]. [cit. 2016-11-25]. Dostupné z: <http://cepin.cz/docs/dokumenty/sbornik36.pdf>

- MPO. (2008). *Nové výrobní prostory Automotive Lighting, s.r.o. Jihlava přinesou další pracovní místa.* 2008. Praha. [online]. [cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/assets/dokumenty/37689/42044/502837/priloha003.pdf>
- MPO. (2017). *V roce 2016 dojednal CzechInvest investice za 64 miliardy korun. Každá čtvrtá je high-tech.* 2017. Praha. [online]. [cit. 2017-02-18]. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/v-roce-2016-dojednal-czechinvest-investice-za-64-miliardy-korun--kazda-ctvrta-je-high-tech--226155/>
- MŠMT. (2016). *Vláda schválila reformu financování regionálního školství.* Praha. 2016. [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/ministerstvo/ovinar/vlada-schvalila-reformu-financovani-regionalniho-skolstvi>
- NACE. (b.r.). *NACE Kategorizace.* b.r. [online]. [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://www.nace.cz/>
- OECD. (2016). *Economic Outlook No. 99 – January 2016: OECD Economic Outlook: Statistics and Projections.* 2016. [online]. [vid. 2016-10-17]. DOI: 10.1787/eo-data-en. Dostupné prostřednictvím OECD iLibrary z http://www.oecd-ilibrary.org.zdroje.vse.cz/economics/data/oecd-economic-outlook-statistics-and-projections/oecd-economic-outlook-no-99-edition-2016-1_9572784d-en
- POELHEKKE, Steven, PLOEG, Frederick van der. (2009). *Foreign Direct Investment and Urban Concentrations: Unbundling Spatial Lags.* 2009. In *Journal of Regional Science*. Vol 49, No. 4, pp. 749-775. [online]. [vid. 2017-03-18]. DOI: 10.1111/j.1467-9787.2009.00632.x Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/wol1/doi/10.1111/j.1467-9787.2009.00632.x/full>
- STEM. (2014). *Knowledge of Foreign Languages in the Czech Republic.* 2014. Praha. [online]. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/stem-language-skills-population-2014-4463.pdf>
- UNCTAD. (2016). *World Investment Report 2016.* 2016. [online]. [vid. 2017-03-15]. ISBN 978-92-1-112902-1. Dostupné také z: http://unctad.org/en/Publication-sLibrary/wir2016_en.pdf
- WTO. (2016). *World Trade Statistical Review 2016.* 2016. [online]. [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2016_e/wts2016_e.pdf

Osobní konzultace a korespondence

MENCLOVÁ, Petra a JEŽKOVÁ, Račan Barbora. (2017). *Osobní konzultace*. Praha: CzechInvest, 23. 2. 2017.

HRBIK, Peter. (2017). *Osobní konzultace*. Praha: Česko-německá obchodní a průmyslová komora, 1. 3. 2017.

Přednášky

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. (2017). *Mezinárodní obchod (přednáška)*. Praha: VŠE. 16. 2. 2017.

Seznam obrázků

Obr. 1: Porovnání stavu přímých zahraničních investic z Německa s celkovým stavem v ČR v letech 2005–2015 (mil. Kč)	34
Obr. 2: Porovnání přílivu přímých zahraničních investic z Německa s celkovým přílivem do ČR v letech 2005–2016* (mil. Kč)	36
Obr. 3: Srovnání hodnocení současné ekonomické situace a vyhlídek českého hospodářství v letech 2012–2016 (%)	38
Obr. 4: Stav přímých německých investic v ČR v roce 2015 podle odvětví na základě kategorizace NACE Rev. 2 (%)	39
Obr. 5: Porovnání celkového vývozu a vývozu skupiny 6, 7 a 8 na základně komoditní struktury dle členění SITC v národním pojetí v letech 2013–2016 (mil. Kč)	41
Obr. 6: Stav přímých zahraničních investic z Německa, Rakouska a Nizozemska: porovnání let 2005, 2009, 2014 a 2015 (mil. Kč)	42
Obr. 7: Vývoj přílivu PZI z Německa, Nizozemska a Rakouska v letech 2005–2016* (mil. Kč)	43
Obr. 8: Podmínky podnikání v ČR hodnoceny podle spokojenosti převážně německých inve-storů.....	47
Obr. 9: Kolik zaměstnanců má Vaše firma?	53
Obr. 10: II. Sídlo Vaší firmy se nachází v:	53
Obr. 11: 1. Podle dělení ČNB je Vaše firma	54
Obr. 12: 2. Získala firma dle Vašeho názoru díky německé investici lepší pověst?	55
Obr. 13: 3. Je firma díky německé investici více zapojena do odběratelsko-dodavatelských řetězců?	55
Obr. 14: 4. Vzrostl zahraniční obchod s Německem po realizaci investice?.....	56
Obr. 15: 5. Pochází více Vašich dodavatelů/odběratelů po realizaci investice z Německa?	57
Obr. 16: 6. Využili jste po realizaci investice soudní řízení?	57
Obr. 17: 7. Byla ve Vaší firmě vytvořena nová pracovní místa?.....	58
Obr. 18: 8. Došlo v souvislosti s investicí ke zvýšení mezd zaměstnanců?	58

Obr. 19: 9. Bylo po realizaci investice nabídnuto/y studium/kurzy německého jazyka?	59
Obr. 20: 10. Použila se díky německé investici nová technologie?	59
Obr. 21: 11. Bylo v souvislosti s investicí realizováno školení zaměstnanců? ..	60
Obr. 22: 12. Byla přímá zahraniční investice spojena s výstavbou nového výrobního závodu?	61
Obr. 23: 13. Jaké lokalizační makroekonomické faktory podle Vás nejvíce ovlivňují německé investory?	61
Obr. 24: 14. Jaké lokalizační mikroekonomické faktory podle Vás nejvíce ovlivňují německé investory?	62
Obr. 25: 15. Jaký je podle Vás největší pozitivní efekt PZI v ČR?	63
Obr. 26: 16. Který z uvedených pozitivních efektů PZI zapůsobil nejvíce na Vaši firmu? (uved'te pouze jeden)	64
Obr. 27: 17. Jaký je podle Vás nejhorší negativní efekt PZI v ČR?	65
Obr. 28: 18. Který z uvedených negativních efektů PZI zapůsobil nejvíce na Vaši firmu? (uved'te pouze jeden)	65

Seznam tabulek

Tab. 1: Maximální míry veřejné podpory dle stanovených kritérií	17
Tab. 2: Maximální výše veřejné podpory	17
Tab. 3: Hmotná podpora na vytváření nových pracovních míst.....	30
Tab. 4: Hmotná podpora rekvalifikace nebo školení nových zaměstnanců	30
Tab. 5: Složky toku německých přímých investic v letech 2005–2016* (mil. Kč).....	37

Seznam schémat

Schéma 1: Dělení přímých zahraničních investic.....	12
Schéma 2: Možnosti krytí deficitu běžného účtu.....	19

Seznam příloh

Příloha 1: Klasifikace ekonomických činností NACE	82
Příloha 2: Členění SITC (komoditní struktura)	83
Příloha 3: Dotazník v českém jazyce	84
Příloha 4: Dotazník v německém jazyce.....	87
Příloha 5: Vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku – početní zastoupení hlasů respondentů	90

Příloha 1: Klasifikace ekonomických činností NACE

Kód	Ekonomická činnost
A	Zemědělství, lesnictví, rybářství
B	Těžba a dobývání
C	Zpracovatelský průmysl
D	Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu
E	Zásobování vodou, činnosti související s odpady a sanacemi
F	Stavebnictví
G	Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel
H	Doprava a skladování
I	Ubytování, stavování a pohostinství
J	Informační a komunikační činnosti
K	Peněžnictví a pojišťovnictví
L	Činnosti v oblasti nemovitostí
M	Profesní, vědecké a technické činnosti
N	Administrativní a podpůrné činnosti
O	Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení
P	Vzdělávání
Q	Zdravotní a sociální péče
R	Kulturní, zábavní a rekreační činnosti
S	Ostatní činnosti
T	Činnosti domácí
U	Činnosti exteritoriálních organizací a orgánů

Zdroj: NACE (b.r.), vlastní zpracování

Příloha 2: Členění SITC (komoditní struktura)

0	Potraviny a živá zvířata
1	Nápoje a tabák
2	Surové materiály, nepoživatelné, s výjimkou paliv
3	Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály
4	Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
5	Chemikálie a příbuzné výrobky, j. n.
6	Tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu
7	Stroje a dopravní prostředky
8	Průmyslové spotřební zboží
9	Komodity a předměty obchodu

Zdroj: ČSÚ (2017a), vlastní zpracování

DOTAZNÍK

1. Podle dělení ČNB je Vaše firma
 - ☐přidruženou společností (10–50% podíl německého investora)
 - ☐dceřinou společností (větší než 50% podíl německého investora)
 - ☐pobočkou (100% podíl německého investora)
2. Získala firma dle Vašeho názoru díky německé investici lepší pověst?
 - ☐určitě ano
 - ☐spíše ano
 - ☐ano/ne
 - ☐spíše ne
 - ☐určitě ne
3. Je firma díky německé investici více zapojena do odběratelsko-dodavatelských řetězců?
 - ☐určitě ano
 - ☐spíše ano
 - ☐ano/ne
 - ☐spíše ne
 - ☐určitě ne
4. Vzrostl zahraniční obchod s Německem po realizaci investice?
 - ☐určitě ano
 - ☐spíše ano
 - ☐ano/ne
 - ☐spíše ne
 - ☐určitě ne
5. Pochází více Vašich dodavatelů/odběratelů po realizaci investice z Německa?
 - ☐ano
 - ☐ne
6. Využili jste po realizaci investice soudní řízení?
 - ☐ano
 - ☐ne
7. Byla ve Vaší firmě vytvořena nová pracovní místa?
 - ☐ano
 - ☐ne
8. Došlo v souvislosti s investicí ke zvýšení mezd zaměstnanců?
 - ☐ano
 - ☐ne
9. Bylo po realizaci investice nabídnuto/y studium/kurzy německého jazyka?
 - ☐jen u vedoucích pozic
 - ☐u všech pracovníků
 - ☐vůbec
10. Použila se díky německé investici nová technologie?
 - ☐ano
 - ☐ne

Zdroj: vlastní zpracování

11. Bylo v souvislosti s investicí realizováno školení zaměstnanců?
- ☐ ano, v České republice
 - ☐ ano, v Německu
 - ☐ ne
12. Byla přímá zahraniční investice spojena s výstavbou nového výrobního závodu?
- ☐ ano
 - ☐ ne
13. Jaké lokalizační makroekonomické faktory podle Vás nejvíce ovlivňují německé investory?
- ☐ ekonomická výkonnost země (HDP, inflace, nezaměstnanost)
 - ☐ dopravní infrastruktura
 - ☐ legislativa
 - ☐ míra korupce
 - ☐ systém investičních pobídek
 - ☐ jiné, uveďte které: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.
14. Jaké lokalizační mikroekonomické faktory podle Vás nejvíce ovlivňují německé investory?
- ☐ cena pracovní síly
 - ☐ struktura pracovní síly
 - ☐ jazyková vybavenost pracovní síly
 - ☐ kvalifikace pracovní síly
 - ☐ úroveň výzkumu a vývoje
 - ☐ chuť realizovat v zemi podnikatelské záměry
 - ☐ jiné, uveďte které: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.
15. Jaký je podle Vás největší pozitivní efekt PZI v ČR?
- ☐ příliv technologie
 - ☐ vyšší zaměstnanost
 - ☐ lepší přístup na zahraniční trhy
 - ☐ vznik důležitého obchodního partnera v dodavatelsko-obchodním řetězci
 - ☐ předávání zkušeností, dovedností a znalostí německých manažerů
 - ☐ větší důraz na ochranu životního prostředí
 - ☐ jiný, uveďte který: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.
16. Který z uvedených pozitivních efektů PZI zapůsobil nejvíce na Vaši firmu? (uveďte pouze jeden)
- ☐ příliv technologie
 - ☐ vyšší zaměstnanost
 - ☐ lepší přístup na zahraniční trhy
 - ☐ vznik důležitého obchodního partnera v dodavatelsko-obchodním řetězci
 - ☐ předávání zkušeností, dovedností a znalostí německých manažerů
 - ☐ větší důraz na ochranu životního prostředí
 - ☐ jiný, uveďte který: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.
17. Jaký je podle Vás nejhorší negativní efekt PZI v ČR?
- ☐ repatriace zisku zpět do zahraničí
 - ☐ vytlačování domácích firem
 - ☐ vznik duální ekonomiky
 - ☐ „pobídková“ konkurence
 - ☐ jiný, uveďte který: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.

18. Který z uvedených negativních efektů PZI zapůsobil nejvíce na Vaši firmu? (uved'te pouze jeden)

- ☐ repatriace zisku zpět do zahraničí
- ☐ vytlačování domácích firem
- ☐ vznik duální ekonomiky
- ☐ „pobídková“ konkurence
- ☐ jiný, uveďte který: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.

I. Kolik zaměstnanců má Vaše firma?

- ☐ méně než 50
- ☐ 50-250
- ☐ více než 250

II. Sídlo Vaší firmy se nachází v:

- ☐ Hlavní město Praha
- ☐ Středočeský kraj
- ☐ Jihočeský kraj
- ☐ Plzeňský kraj
- ☐ Karlovarský kraj
- ☐ Ústecký kraj
- ☐ Liberecký kraj
- ☐ Královéhradecký kraj
- ☐ Pardubický kraj
- ☐ Olomoucký kraj
- ☐ Moravskoslezský kraj
- ☐ Jihomoravský kraj
- ☐ Zlínský kraj
- ☐ Kraj Vysočina

FRAGEBOGEN

1. Nach Teilung der Tschechischen Nationalbank ČNB ist Ihre Firma
 - ☐ Beteiligungsgesellschaft (10–50% Anteil eines Auslandsinvestors)
 - ☐ Tochtergesellschaft (mehr als 50% Anteil eines Auslandsinvestors)
 - ☐ Zweigstelle (100% Anteil eines Auslandsinvestors)
2. Hat die Firma Ihrer Meinung nach dank der deutschen Investition einen guten Ruf gewonnen?
 - ☐ sicher ja
 - ☐ eher ja
 - ☐ ja/nein
 - ☐ eher nein
 - ☐ sicher nein
3. Beteiligt sich die Firma dank der deutschen Investition mehr an Abnehmer-Lieferketten?
 - ☐ sicher ja
 - ☐ eher ja
 - ☐ ja/nein
 - ☐ eher nein
 - ☐ sicher nein
4. Stieg nach der Realisation der Investition der Außenhandel mit Deutschland?
 - ☐ sicher ja
 - ☐ eher ja
 - ☐ ja/nein
 - ☐ eher nein
 - ☐ sicher nein
5. Stammen mehr von Ihren Lieferanten/Abnehmern nach der Realisation der Investition aus Deutschland?
 - ☐ ja
 - ☐ nein
6. Haben sie nach der Realisation der Investition das Gerichtsverfahren ausgenutzt?
 - ☐ ja
 - ☐ nein
7. Waren in Ihrer Firma neue Arbeitsplätze gebildet?
 - ☐ ja
 - ☐ nein
8. Kam es im Zusammenhang mit der Investition zur Lohnerhöhung der Arbeitnehmer?
 - ☐ ja
 - ☐ nein
9. War nach der Realisation der Investition Studium von Deutsch /Deutschkurse angeboten?
 - ☐ Nur bei Führungspositionen
 - ☐ bei allen Mitarbeitern
 - ☐ überhaupt nicht
10. War dank der deutschen Investition eine neue Technologie verwendet?
 - ☐ ja
 - ☐ nein

11. War im Zusammenhang mit der Investition eine Schulung der Arbeitnehmer realisiert?
- ☐ja, in der Tschechischen Republik
 - ☐ja, in Deutschland
 - ☐nein
12. War die direkte Auslandsinvestition mit dem Aufbau von einem neuen Produktionsbetrieb verbunden?
- ☐ja
 - ☐nein
13. Welche makroökonomischen Standortfaktoren beeinflussen Ihrer Meinung nach deutsche Investoren?
- ☐ökonomische Leistungsfähigkeit des Landes (BIP, Inflation, Arbeitslosigkeit)
 - ☐Verkehrsinfrastruktur
 - ☐Legislative
 - ☐Maß der Korruption
 - ☐System von Investitionsanreizen
 - ☐andere, führen Sie an: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.
14. Welche mikroökonomischen Standortfaktoren beeinflussen Ihrer Meinung nach deutsche Investoren?
- ☐Preis der Arbeitskraft
 - ☐Struktur der Arbeitskraft
 - ☐Sprachkenntnisse der Arbeitskraft
 - ☐Qualifikation der Arbeitskraft
 - ☐Niveau der Forschung und der Entwicklung
 - ☐Lust neue Unternehmenspläne im Land zu realisieren
 - ☐andere, führen Sie an: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.
15. Wie ist Ihrer Meinung nach der größte positive Effekt von direkten Arbeitsinvestitionen in Tschechien?
- ☐Zufluss der Technologie
 - ☐höhere Beschäftigung
 - ☐besserer Zugang zu den ausländischen Märkten
 - ☐Entstehung eines wichtigen Handelspartners in der Liefer-Handelskette
 - ☐Übergabe der Erfahrungen, Fertigkeiten und Kenntnisse von deutschen Managern
 - ☐größere Betonung des Umweltschutzes
 - ☐ein anderer, führen Sie an: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.
16. Welcher von den angeführten positiven Effekten der direkten Auslandsinvestitionen hat auf Ihre Firma eingewirkt? (führen Sie nur einen an)
- ☐Zufluss der Technologie
 - ☐höhere Beschäftigung
 - ☐besserer Zugang zu den ausländischen Märkten
 - ☐Entstehung eines wichtigen Handelspartners in der Liefer-Handelskette
 - ☐Übergabe der Erfahrungen, Fertigkeiten und Kenntnisse von deutschen Managern
 - ☐größere Betonung des Umweltschutzes
 - ☐ein anderer, führen Sie an: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.
17. Was ist Ihrer Meinung nach der schlechteste negative Effekt der direkten Auslandsinvestitionen in Tschechien?
- ☐Repatriierung des Gewinns zurück ins Ausland
 - ☐Verdrängen der inländischen Firmen
 - ☐Entstehung der Dualwirtschaft
 - ☐„Anreizkonkurrenz“
 - ☐ein anderer, führen Sie an: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.

18. Welcher von den angeführten negativen Effekten der direkten Auslandsinvestitionen hat auf Ihre Firma eingewirkt? (führen Sie nur einen an)

- ☐ Repatriierung des Gewinns zurück ins Ausland
- ☐ Verdrängen der inländischen Firmen
- ☐ Entstehung der Dualwirtschaft
- ☐ „Anreizkonkurrenz“
- ☐ ein anderer, führen Sie an: Klikněte nebo klepněte sem a zadejte text.

I. Wie viel Angestellte hat Ihre Firma?

- ☐ weniger als 50
- ☐ 50-250
- ☐ mehr als 250

II. Der Sitz Ihrer Firma befindet sich:

- ☐ Hauptstadt Prag
- ☐ Region Středočeský kraj
- ☐ Region Jihočeský kraj
- ☐ Region Plzeňský kraj
- ☐ Region Karlovarský kraj
- ☐ Region Ústecký kraj
- ☐ Region Liberecký kraj
- ☐ Region Královéhradecký kraj
- ☐ Region Pardubický kraj
- ☐ Region Olomoucký kraj
- ☐ Region Moravskoslezský kraj
- ☐ Region Jihomoravský kraj
- ☐ Region Zlínský kraj
- ☐ Region Kraj Vysočina

Příloha 5: Vyhodnocení jednotlivých otázek dotazníku – početní zastoupení hlasů respondentů

I. Kolik zaměstnanců má Vaše firma?	Četnost
méně než 50	7
50-250	27
více než 250	20
II. Sídlo Vaší firmy se nachází v:	
Hlavní město Praha	7
Středočeský kraj	13
Jihočeský kraj	4
Plzeňský kraj	9
Karlovarský kraj	1
Ústecký kraj	1
Liberecký kraj	0
Královéhradecký kraj	0
Pardubický kraj	1
Olomoucký kraj	2
Moravskoslezský kraj	4
Jihomoravský kraj	6
Zlínský kraj	4
Kraj Vysočina	2
1. Podle dělení ČNB je Vaše firma	
přidruženou společností (10–50% podíl zahraničního investora)	1
dceřinou společností (větší než 50% podíl zahraničního investora)	18
pobočkou (100% podíl zahraničního investora)	34
2. Získala firma dle Vašeho názoru díky německé investici lepší pověst?	
určitě ano	33
spíše ano	15
ano/ne	6
spíše ne	0
určitě ne	0
3. Je firma díky německé investici více zapojena do odběratelsko-dodavatelských řetězců?	
určitě ano	30
spíše ano	6
ano/ne	4
spíše ne	12
určitě ne	2
4. Vzrostl zahraniční obchod s Německem po realizaci investice?	
určitě ano	33
spíše ano	9
ano/ne	1
spíše ne	6
určitě ne	5

Zdroj: vlastní zpracování

5. Pochází více Vašich dodavatelů/odběratelů po realizaci investice z Německa?	Četnost
ano	31
ne	23
6. Využili jste po realizaci investice soudní řízení?	
ano	4
ne	50
7. Byla ve Vaší firmě vytvořena nová pracovní místa?	
ano	50
ne	4
8. Došlo v souvislosti s investicí ke zvýšení mezd zaměstnanců?	
ano	41
ne	13
9. Bylo po realizaci investice nabídnuto/y studium/kurzy německého jazyka?	
jen u vedoucích pozic	21
u všech pracovníků	19
vůbec	14
10. Použila se díky německé investici nová technologie?	
ano	46
ne	8
11. Bylo v souvislosti s investicí realizováno školení zaměstnanců?	
ano, v České republice	36
ano, v Německu	19
ne	4
12. Byla přímá zahraniční investice spojena s výstavbou nového výrobního závodu?	
ano	42
ne	11
13. Jaké lokalizační makroekonomické faktory podle Vás nejvíce ovlivňují německé investory?	
ekonomická výkonnost země (HDP, inflace, nezaměstnanost)	37
dopravní infrastruktura	14
legislativa	6
míra korupce	5
systém investičních pobídek	13
jiné, uveďte které:	2

Zdroj: vlastní zpracování

14. Jaké lokalizační mikroekonomické faktory podle Vás nejvíce ovlivňují německé investory?	Četnost
cena pracovní síly	40
struktura pracovní síly	11
jazyková vybavenost pracovní síly	11
kvalifikace pracovní síly	23
úroveň výzkumu a vývoje	2
chut' realizovat v zemi podnikatelské záměry	10
jiné, uveďte které	0
15. Jaký je podle Vás největší pozitivní efekt PZI v ČR? (Uveďte pouze jeden)	
příliv technologie	25
vyšší zaměstnanost	10
lepší přístup na zahraniční trhy	21
vznik důležitého obchodního partnera v dodavatelsko-obchodním řetězci	6
předávání zkušeností, dovedností a znalostí německých manažerů	6
větší důraz na ochranu životního prostředí	0
jiný, uveďte který	0
16. Který z uvedených pozitivních efektů PZI zapůsobil nejvíce na Vaši firmu? (uveďte pouze jeden)	
příliv technologie	23
vyšší zaměstnanost	9
lepší přístup na zahraniční trhy	16
vznik důležitého obchodního partnera v dodavatelsko-obchodním řetězci	5
předávání zkušeností, dovedností a znalostí německých manažerů	5
větší důraz na ochranu životního prostředí	0
jiný, uveďte který:	0
17. Jaký je podle Vás nejhorší negativní efekt PZI v ČR? (uveďte pouze jeden)	
repatriace zisku zpět do zahraničí	20
vytlačování domácích firem	9
vznik duální ekonomiky	11
„pobídková“ konkurence	14
jiný, uveďte který:	0
18. Který z uvedených negativních efektů PZI zapůsobil nejvíce na Vaši firmu? (uveďte pouze jeden)	
repatriace zisku zpět do zahraničí	15
vytlačování domácích firem	8
vznik duální ekonomiky	8
„pobídková“ konkurence	9
jiný, uveďte který:	15

Zdroj: vlastní zpracování